

/Проект/

Национална карта на висшето образование в Република България

2022 г.

Съдържание

Списък на съкращенията.....	3
Легенда на използваните групи ВУ, ПН, СРП и типове региони	4
Дефиниции.....	5
Списък на приложенията към НКВОРБ.....	5
Списък на професионалните направления по области на висшето образование.....	6
1. Увод – контекст, основания, цели, обхват и подход за актуализиране на НКВОРБ.....	8
2. Основни характеристики на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование по професионални направления, специалности от регулираните професии и региони за планиране	11
3. Определяне на групи професионални направления и специалности от регулираните професии и групи висши училища според съответствието на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, както и на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на висшето образование	36
4. Насоки на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.....	70

Списък на съкращенията

ВМС – Военноморските сили

ВО – висше образование

ВУ – висше училище

ДС – действащи студенти

ЗВО – Закон за висшето образование

МОН – Министерство на образованието и науката

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството

МС – Министерски съвет

МТСП – Министерство на труда и социалната политика

НАОА – Национална агенция за оценяване и акредитация

НАЦИД – Национален център за информация и документация

НКВОРБ – Национална карта на висшето образование в Република България

НОИ – Национален осигурителен институт

ОКС – образователно-квалификационна степен

ПМС – Постановление на Министерския съвет

ПМС 64/2016 – Постановление № 64 на Министерския съвет от 25.03.2016 г. за условията и реда за утвърждаване на броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища и за приемане на Списък на приоритетните професионални направления и на Списък на защитените специалности

ПМС 328/2015 – Постановление № 328 на Министерския съвет от 30.11.2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда

ПМС 103/1993 – Постановление № 103 на Министерския съвет от 31.05.1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина

ПМС 228/1997 – Постановление № 228 на Министерския съвет от 20.05.1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.

ПН – професионално направление

РБ – Република България

РП – регион за планиране (статистически район от ниво 2)

СРВОРБ – Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 г.

СЗРП – Северозападен регион за планиране

СИРП – Североизточен регион за планиране

СРП – специалност от регулираните професии

СЦРП – Северен централен регион за планиране

ЮЗРП – Югозападен регион за планиране

ЮИРП – Югоизточен регион за планиране

ЮЦРП – Южен централен регион за планиране

Легенда на използваните групи ВУ, ПН, СРП и типове региони

Група 1, 2, 3 и 4 се използват за ПН/СРП на национално ниво и отразяват съответствието между търсенето на висше образование от кандидат-студентите и реализацията на завършилите на пазара на труда, както следва:

Група ПН и СРП на национално ниво:

- о **Група 1.** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група 2.** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група 3.** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група 4.** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Групи А, Б, В, Г се използват за висши училища и отразява търсенето на образователни услуги от кандидат студентите в съответното ВУ по съответните ПН/СРП и реализацията на завършилите съответното ВУ в съответните ПН/СРП, както следва:

Групи акредитирани ВУ по ПН и СРП:

- о **Група А.** ВУ по ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група Б.** ВУ по ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група В.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- о **Група Г.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Тип А, Б, В, Г се използват за определяне на групи региони на планиране според идентифицираните регионални потребности за развитие на ВО на база на индикатори, измерващи броя на учениците в гимназиален етап и броя наети специалисти с ВО на един студент в региона, както следва:

Групи региони за планиране:

- о **Тип А.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.
- о **Тип Б.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в района.
- о **Тип В.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.
- о **Тип Г.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Дефиниции

Брой висши училища – брой на акредитираните в България държавни и частни висши училища (с включени филиали, където е приложимо).

Действащи студенти – всички действащи студенти, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили студентски си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок, без дипломантите, отчислени с право на защита по данни от НАЦИД.

Брой докторанти – брой докторанти, обучаващи се във ВУ в страната. Докторантите, които се обучават в институции, различни от ВУ (например БАН, Селскостопанска академия, болници и т.н.), не са включени.

Определен от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ – определен от НАОА максимален брой студенти, които могат да се обучават в акредитирани ВУ по акредитираните в тях ПН и СРП.

Завършили – лица български граждани, които в предходната учебна година са били действащи студенти от ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година и/или са били действащи студенти от ОКС „магистър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.

Преподаватели – преподаватели на трудов договор във ВУ, включително и тези, наети по трудов договор за допълнителен труд или за определен срок.

Ексклузивни преподаватели – преподаватели на трудов договор само в едно ВУ и нямащи друг договор в друго ВУ в България.

Списък на приложенията към НКВОРБ

Приложение 1 към НКВОРБ: Методика за изготвяне и актуализиране на информацията за състоянието на профилната и териториалната структура на висшето образование, съдържаща се в Националната карта на висшето образование в Република България

Приложение 2 към НКВОРБ: Състояние на профилната и териториалната структура на висшето образование в Република България през 2022 г.

Списък на професионалните направления по области на висшето образование

Шифър	Област на висшето образование	КОД	Професионално направление
1.	Педагогически науки	101	Теория и управление на образованието
		102	Педагогика
		103	Педагогика на обучението по
2.	Хуманитарни науки	201	Филология
		202	История и археология
		203	Философия
		204	Религия и теология
3.	Социални, стопански и правни науки	301	Социология, антропология и науки за културата
		302	Психология
		303	Политически науки
		304	Социални дейности
		305	Обществени комуникации и информационни науки
		306	Право
		307	Администрация и управление
		308	Икономика
		309	Туризъм
4.	Природни науки, математика и информатика	401	Физически науки
		402	Химически науки
		403	Биологически науки
		404	Науки за земята
		405	Математика
		406	Информатика и компютърни науки
5.	Технически науки	501	Машинно инженерство
		502	Електротехника, електроника и автоматика
		503	Комуникационна и компютърна техника
		504	Енергетика
		505	Транспорт, корабоплаване и авиация
		506	Материали и материалознание
		507	Архитектура, строителство и геодезия
		508	Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми
		509	Металургия
		510	Химични технологии
		511	Биотехнологии
512	Хранителни технологии		
513	Общо инженерство		

Шифър	Област на висшето образование	КОД	Професионално направление
6.	Аграрни науки и ветеринарна медицина	601	Растениевъдство
		602	Растителна защита
		603	Животновъдство
		604	Ветеринарна медицина
		605	Горско стопанство
7.	Здравеопазване и спорт	701	Медицина
		702	Стоматология
		703	Фармация
		704	Обществено здраве
		705	Здравни грижи
		706	Спорт
8.	Изкуства	801	Теория на изкуствата
		802	Изобразително изкуство
		803	Музикално и танцово изкуство
		804	Театрално и филмово изкуство
9.	Сигурност и отбрана	901	Национална сигурност
		902	Военно дело

1. Увод – контекст, основания, цели, обхват и подход за актуализиране на НКВОРБ

1.1. Контекст

Съгласно чл. 9, ал. 3, т. 1а от Закона за висшето образование (ЗВО) по предложение на министъра на образованието и науката Министерският съвет приема и актуализира ежегодно Национална карта на висшето образование в Република България, която определя профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда. За първи път Националната карта на висшето образование в Република България (НКВОРБ) е приета с Решение на Министерски съвет № 538 от 22 юли 2021 година.

Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 година (СРВОРБ) предвижда информацията от НКВОРБ да се използва за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите и според реалните възможности, както и за допълнително развиване на системата за контролиран от държавата субсидиран прием в държавните ВУ в съответствие с националните и регионалните потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда.

НКВОРБ е разработена и приета в условията на действащи нормативни актове, обвързващи субсидирания от държавата прием в държавните висши училища¹, както и тяхното финансиране от държавния бюджет² със серия от фактори, включително отчитащи качеството на обучението, реализацията на завършилите на пазара труда, оценката за научната дейност, както и получената оценка за програмна акредитация на професионалните направления.

1.2. Основания

Националната карта на висшето образование в Република България е разработена, приета и се актуализира в съответствие със Закона за висшето образование и Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 година и по-специално в съответствие с:

– текста на чл. 9, ал. 3, т. 1а от ЗВО, според който МС по предложение на министъра на образованието и науката приема и актуализира ежегодно Национална карта на висшето образование в Република България, която определя профилната и териториалната структура на

¹ Постановление № 64 на Министерски съвет от 25.03.2016 г. за условията и реда за утвърждаване на броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища и за приемане на Списък на приоритетните професионални направления и на Списък на защитените специалности.

² Постановление № 328 на Министерски съвет от 30.11.2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.

висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда;

– текста на чл. 10, ал. 2, т. 1а от ЗВО, според който министърът на образованието и науката разработва и внася в Министерския съвет за приемане Национална карта на висшето образование в Република България след съгласуване с национално представителните синдикални и работодателски организации;

– мярка 8.1.1. на дейност 8.1. в рамките на цел 8 на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 година, която предвижда създаване на НКВОРБ и която идентифицира потребностите за развитие на висшето образование по региони и на наличния ресурс от преподаватели и потенциални кандидат-студенти, отчитайки и възможностите за привличане на чуждестранни студенти и на българи, живеещи в чужбина;

– мярка 8.1.4. на дейност 8.1. в рамките на цел 8 на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 година, която предвижда създаване на система за периодичен преглед и актуализиране на НКВОРБ с участието на представители на Съвета на ректорите, МТСП, МРРБ, Националното сдружение на общините и национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

1.3. Цели

Целите на НКВОРБ са:

– да определи профилната и териториалната структура на висшето образование в Република България по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда;

– да идентифицира потребностите за развитие на висшето образование по региони и на наличния ресурс от преподаватели и потенциални кандидат-студенти, отчитайки и възможностите за привличане на чуждестранни студенти и на българи, живеещи в чужбина;

– да подпомага формулирането на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите и според реалните възможности, както и за допълнително развиване на системата за контролиран от държавата субсидиран прием в държавните висши училища в съответствие с националните и регионалните потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда.

1.4. Обхват

1.4.1. В изпълнение на поставените цели НКВОРБ:

– Предоставя информация за актуалната профилна и териториална структура на ВО в РБ по ПН, СРП и по РП, включително и за очакваните промени на броя на действащите студенти и на завършилите по ПН и РП в следващия 5-годишен период;

– Определя групи ПН и СРП на национално ниво, както и групи акредитирани ВУ по ПН и СРП в зависимост от степента на съответствие на актуалната профилна и териториална структура на ВО в РБ със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда;

– Определя типове региони за планиране³ според регионалните потребности за развитие на ВО;

– Определя насоки на националната политика с оглед на правомощията на МС към определените в НКВОРБ различни групи ПН, СРП и ВУ, както и към различните типове РП.

1.4.2. Изготвянето на предоставяната в рамките на НКВОРБ информация за актуалната профилна и териториална структура на ВО в РБ по ПН, СРП и по РП, включително и за очакваните промени на броя на действащите студенти и на завършилите по ПН и РП в следващия 5-годишен период, както и определянето на групите ПН, СРП, ВУ и типовете РП в рамките на НКВОРБ по т. 1.4.1. се извършва по методика съгласно Приложение № 1.⁴

1.4.3. Информацията за актуалната профилна и териториална структура на ВО в РБ по ПН, СРП и по РП, включително и за очакваните промени на броя на действащите студенти и на завършилите по ПН и РП в следващия 5-годишен период, както и за определените в рамките на НКВОРБ групи ПН, СРП, ВУ и типове РП по т. 1.4.1. се съдържа в приложение № 2.⁵

1.5. Актуализиране на НКВОРБ

1.5.1. НКВОРБ се актуализира ежегодно с решение на МС по предложение на министъра на образованието.

1.5.2. Министърът на образованието внася в МС предложение за актуализиране на НКВОРБ до края на м. ноември на съответната година.

1.5.3. Във връзка с т. 1.5.1 и 1.5.2 МОН организира ежегодното актуализиране на информацията, съдържаща се в НКВОРБ.

³ Статистически райони от ниво 2 (NUTS 2).

⁴ Методика за изготвяне и актуализиране на информацията за състоянието на профилната и териториалната структура на висшето образование, съдържаща се в Националната карта на висшето образование в Република България (Приложение № 1 към НКВОРБ).

⁵ „Състояние на профилната и териториалната структура на висшето образование в Република България през 2022 г.“ (Приложение № 2 към НКВОРБ).

2. Основни характеристики на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование по професионални направления, специалности от регулираните професии и региони за планиране

Към момента на актуализирането на НКВОРБ за 2022 г. в страната съществуват 52 акредитирани висши училища, от които 38 държавни и 14 частни. Висшите училища в страната предлагат обучение по стотици специалности, разпределени в 52 професионални направления. Броят на действащите студенти през учебната 2021/2022 година е 200 781, от които в държавни висши училища се обучават 174 832 (87.1%), а в частни ВУ – 25 949 (12.9%). Преобладават студентите в образователна и квалификационна степен (ОКС) „бакалавър“ – над 129 хиляди, следвани от „магистър“ с над 64 хиляди студенти и от малко над 7 хиляди студенти в ОКС „професионален бакалавър“.⁶ Действащите студенти – български граждани, са 184 256, което представлява 92% от всички действащи студенти. Чуждестранните студенти са 16 525 и представляват близо 8% от действащите студенти в страната. Броят на докторантите във висшите училища е 5466, а броят на преподавателите на трудов договор е 27 543.⁷

В съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование се наблюдават различни по своя характер и дълбочина дисбаланси, включително и по отношение на търсенето и предлагането на образователни услуги и реализацията на завършилите на пазара на труда по професионални направления и специалности от регулираните професии, както и по региони за планиране. Някои основни дисбаланси са маркирани по-долу.

2.1. Капацитетът на акредитираните от НАОА ВУ в България е близо два пъти по-голям от броя на действащите студенти и невинаги е съобразен с търсенето на образователни услуги по ПН и СРП

Общият капацитет, определен от НАОА за всички професионални направления във всички висши училища е 415 472 студенти и отбелязва нарастване спрямо година по-рано, когато е бил 407 616 студенти.⁸ Това е над два пъти повече от броя на действащите студенти през 2021/2022 учебна година. Средно за страната броят на действащите студенти представлява 48% от определения от НАОА общ капацитет при 53% през предходната година.

Свободният и неизползван капацитет е неравномерно разпределен по професионални направления и специалности от регулираните професии. Най-малка степен на използване на наличния капацитет се наблюдава в ПН „Математика“ – едва 18.1%, ПН „Теория на изкуствата“ – 18.4%, ПН „Социология, антропология и науки за културата“ – 27.8%, ПН „Животновъдство“ – 28.3%, ПН „Химически науки“ – 29.5%, ПН „Транспорт, корабоплаване и авиация“ – 30%, ПН

⁶ Вж. таблица 1.4 в Приложение № 2.

⁷ Вж. таблица 1.14 в Приложение № 2. (Забележка: Ако един преподавател преподава в едно и също ПН в две или повече ВУ, той е преброен съответно два или повече пъти в рамките на това ПН.)

⁸ Вж. таблица 1.11 в Приложение № 2.

„Материали и материалознание“ – 30.3%. В общо 32 професионални направления броят на действащите студенти представлява под 50% от определения капацитет при 29 ПН с подобни показатели през предходната година. В същото време броят на действащите студенти е над 90% от определения капацитет в ПН „Медицина“, ПН „Стоматология“, ПН „Театрално и филмово изкуство“ и ПН „Педагогика“. Броят на действащите студенти представлява над 90% от определения капацитет и в специалност от регулираните професии „Зъботехник“. В общо 8 професионални направления броят на действащите студенти е равен или надхвърля 70% от определения от НАОА капацитет, а в 12 ПН е над 50%, но под 70%.

Таблица 1. ПН и СРП според съотношението на броя на действащите студенти към определения от НАОА капацитет

ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е по-малък от 30% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е между 30 и 50% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е над 50%, но под 70% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е равен или надхвърля 70% от определения от НАОА капацитет
ПН 402 Химически науки	ПН 803 Музикално и танцово изкуство	ПН 705 Здравни грижи	ПН 705 Здравни грижи / СРП Зъботехник
ПН 603 Животновъдство	ПН 902 Военно дело	ПН 703 Фармация / СРП Фармация	ПН 102 Педагогика
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабоводене	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Архитектура	ПН 703 Фармация	ПН 702 Стоматология / СРП Дентална медицина
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военни формирования на оперативно ниво	ПН 509 Металургия	ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицински лаборант	ПН 701 Медицина / СРП Медицина
ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	ПН 605 Горско стопанство	ПН 804 Театрално и филмово изкуство
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабни машини и механизми	ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	ПН 302 Психология	ПН 802 Изобразително изкуство

ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е по-малък от 30% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е между 30 и 50% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е над 50%, но под 70% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е равен или надхвърля 70% от определения от НАОА капацитет
ПН 801 Теория на изкуствата	ПН 203 Философия	ПН 601 Растениевъдство	ПН 604 Ветеринарна медицина / СРП Ветеринарна медицина
ПН 405 Математика	ПН 704 Обществено здраве / СРП Кинезитерапия	ПН 201 Филология	ПН 705 Здравни грижи / СРП Рентгенов лаборант
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Транспортно строителство	ПН 504 Енергетика	ПН 306 Право / СРП Право	ПН 604 Ветеринарна медицина
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Електрообзавеждане на кораба	ПН 705 Здравни грижи / СРП Инспектор по обществено здраве	ПН 704 Обществено здраве	ПН 512 Хранителни технологии
	ПН 901 Национална сигурност	ПН 705 Здравни грижи / СРП Акушерка	ПН 705 Здравни грижи / СРП Рехабилитатор
	ПН 304 Социални дейности	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Маркшайдерство и геодезия	ПН 705 Здравни грижи / СРП Помощник-фармацевт
	ПН 308 Икономика	ПН 406 Информатика и компютърни науки	ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицинска сестра
	ПН 705 Здравни грижи / СРП Лекарски асистент	ПН 704 Обществено здраве / СРП Управление на здравните грижи	ПН 602 Растителна защита
	ПН 202 История и археология	ПН 101 Теория и управление на образованието	

ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е по-малък от 30% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е между 30 и 50% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е над 50%, но под 70% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е равен или надхвърля 70% от определения от НАОА капацитет
	ПН 511 Биотехнологии	ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военните формирования на тактическо ниво	
	ПН 204 Религия и теология	ПН 103 Педагогика на обучението по ...	
	ПН 307 Администрация и управление	ПН 706 Спорт	
	ПН 309 Туризъм		
	ПН 401 Физически науки		
	ПН 403 Биологически науки		
	ПН 501 Машинно инженерство		
	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Геодезия		
	ПН 510 Химични технологии		
	ПН 513 Общо инженерство		
	ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми		
	ПН 404 Науки за земята		
	ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика		

ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е по-малък от 30% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е между 30 и 50% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е над 50%, но под 70% от определения от НАОА капацитет	ПН/СРП, при които броят на действащите студенти е равен или надхвърля 70% от определения от НАОА капацитет
	ПН 303 Политически науки		
	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Водоснабдяване и канализация		
	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия		
	ПН 506 Материали и материалознание		
	ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация		

2.2. Утвърденият брой места за обучение на студенти държавна поръчка в държавните висши училища не се запълват в редица приоритетни професионални направления

Утвърденият брой на приеманите за обучение студенти държавна поръчка в държавните висши училища за учебната 2021/2022 година е 46 642 студенти⁹ спрямо 44 314 през предходната учебна година, като новоприетите студенти държавна поръчка са 43 418 спрямо 42 507 новоприети студенти държавна поръчка през предходната година, т.е. запълняемостта на местата в рамките на държавната поръчка е около 93% спрямо 96% през предходната учебна година средно за всички направления и може да се направи извод, че като цяло към определения от държавата субсидиран прием продължава да съществува силен, макар и намаляващ интерес сред кандидат-студентите, като в редица професионални направления приемът по държавна поръчка е запълнен практически изцяло, включително в направления „Медицина“, „Стоматология“, „Здравни грижи“, „Икономика“, „Педагогика“, „Психология“ и др. В 19 ПН и в 6 СРП обаче са запълнени под 90% от местата държавна поръчка, като 18 от тези 19 направления са определени за приоритетни. Сред тях са ПН „Химически науки“ и ПН „Математика“, при които се запълват едва 62 – 63% от утвърдените бройки държавна поръчка, следвани от „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“ – 67%, „Биотехнологии“ – 73%, и „Машинно инженерство“ – 76%.

⁹ Вж. таблица 1.12 в Приложение № 2.

Таблица 2. Професионални направления и специалности от регулираните професии с по-малко от 90% запълняемост на местата държавна поръчка в държавните висши училища за учебната 2021/2022 година

Професионално направление / Специалност от регулираните професии (*приоритетно професионално направление)	Процент на новоприетите студенти държавна поръчка от утвърдения брой на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните ВУ съгласно ПМС 64/2016 за учебната 2021/2022 година
ПН 309 Туризъм	89.5
ПН 510 Химични технологии*	89.2
ПН 401 Физически науки*	87.7
ПН 404 Науки за земята*	87.5
ПН 605 Горско стопанство*	86.7
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия*	86.0
ПН 503 Комуникационна и компютърна техника*	84.7
ПН 602 Растителна защита*	84.2
ПН 204 Религия и теология*	83.9
ПН 403 Биологически науки*	82.6
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика*	81.5
ПН 513 Общо инженерство*	81.4
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военните формирования на тактическо ниво	80.3
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Водоснабдяване и канализация	80.0
ПН 506 Материали и материалознание*	79.2
ПН 902 Военно дело*	78.2
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Транспортно строителство	76.7
ПН 501 Машинно инженерство*	75.8
ПН 511 Биотехнологии*	72.6
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военни формирования на оперативно ниво	70.5
ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми*	66.7
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Електрообзавеждане на кораба	64.0
ПН 405 Математика*	63.4
ПН 402 Химически науки*	61.8
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабни машини и механизми	55.5

Броят на приетите студенти държавна поръчка за учебната 2021/2022 година представлява почти 66% от действащите студенти, записани в първи курс на обучение, които са 66 020 (вкл. в ОКС „бакалавър“, „професионален бакалавър“, „магистър“ след висше образование и „магистър“ след средно образование).

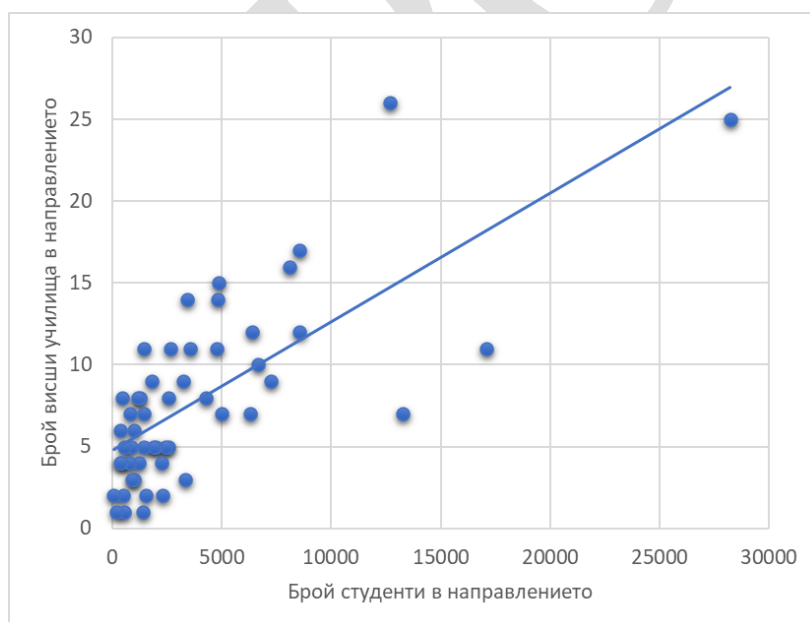
2.3. Броят на висшите училища по ПН невинаги е съобразен с броя на студентите

Най-масовите професионални направления в национален мащаб са „Икономика“, „Педагогика“, „Медицина“, „Администрация и управление“, „Комуникационна и компютърна техника“, „Педагогика на обучението по ...“, „Информатика и компютърни науки“ и „Право“. В тези осем направления се обучават над половината действащи студенти в национален мащаб.¹⁰

Съществува известна връзка между броя на студентите в направление и броя на висшите училища, които извършват обучение в съответното направление – съответно като цяло по-масовите направления се преподават в повече висши училища. Наблюдават се обаче и съществени различия. Например в ПН „Медицина“ и ПН „Администрация и управление“ броят на действащите студенти е сходен, но „Медицина“ се предлага в 7 висши училища, докато „Администрация и управление“ – в 26. Необходимо е да се отбележи, че ПН/СРП „Медицина“ спада към СРП в европейски мащаб, докато ПН „Администрация и управление“ не е регулирано.

Върху броя на ВУ в определено ПН влияят множество фактори, включително спецификата на обучението в съответното направление, натовареността с изследователска дейност на преподавателите, регионалните особености и т.н. Съотношението между броя на студентите и броя на ВУ в дадено ПН обаче при определени обстоятелства може да окаже съществено влияние върху жизнеността на образователните институции или достъпността на обучението в съответното направление.

Фиг. 1. Брой студенти в ПН и брой ВУ в ПН

¹⁰ Вж. таблица 1.3 в Приложение № 2.

2.4. Съотношението между броя на преподавателите на трудов договор и броя на студентите варира в големи граници в различните ПН

Според данни на НАЦИД от април 2022 г. общият брой на преподавателите във ВУ на трудов договор за учебната 2021/2022 година е 27 543.¹¹ Най-много са преподавателите в ПН „Медицина“ – 1956, и „Педагогика на обучението по ...“ – 1563, следвани от „Икономика“ с 1335 преподаватели, „Здравни грижи“ с 1110 и „Филология“ с 1026. Най-малко са преподавателите на трудов договор в ПН „Теория на изкуствата“ – 12, „Теория и управление на образованието“ – 46, „Металургия“ – 63, „Религия и теология“ – 89, и „Животновъдство“ – 108. По райони най-малко са преподавателите в Северозападния район – 1329, а най-много са в Югозападния – 13 625. Броят на ексклузивните преподаватели във висшите училища е 21 809.¹²

Най-много студенти на един преподавател са отчетени в ПН „Педагогика“ – над 27, „Психология“ – почти 23, „Икономика“ – над 21, и „Национална сигурност“ – 20, а най-малко – в ПН „Математика“ – под двама студенти на един преподавател, и в ПН „Биотехнологии“ – малко над 2.

Таблица 3. Брой преподаватели и брой действащи студенти по професионални направления по данни от НАЦИД през учебната 2021/2022 година

Професионално направление	Брой преподаватели на ТД*	Брой действащи студенти	Брой действащи студенти на един преподавател
ПН 102 Педагогика	626	17 083	27.29
ПН 302 Психология	188	4277	22.75
ПН 308 Икономика	1335	28 224	21.14
ПН 901 Национална сигурност	318	6382	20.07
ПН 306 Право	384	7254	18.89
ПН 406 Информатика и компютърни науки	440	8106	18.42
ПН 802 Изобразително изкуство	190	2546	13.40
ПН 512 Хранителни технологии	170	2252	13.25
ПН 307 Администрация и управление	957	12 664	13.23
ПН 804 Театрално и филмово изкуство	215	2550	11.86
ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	768	8559	11.14
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	455	5003	11.00
ПН 605 Горско стопанство	133	1383	10.40
ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	336	3238	9.64
ПН 309 Туризъм	396	3436	8.68
ПН 604 Ветеринарна медицина	175	1516	8.66
ПН 706 Спорт	274	2286	8.34

¹¹ Вж. таблица 1.14 в Приложение № 2.

¹² Вж. таблица 1.15 в Приложение № 2.

Професионално направление	Брой преподаватели на ТД*	Брой действащи студенти	Брой действащи студенти на един преподавател
ПН 101 Теория и управление на образованието	46	365	7.93
ПН 601 Растениевъдство	260	1966	7.56
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия	633	4782	7.55
ПН 504 Енергетика	199	1450	7.29
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	710	4851	6.83
ПН 701 Медицина	1956	13 271	6.78
ПН 304 Социални дейности	224	1441	6.43
ПН 501 Машинно инженерство	562	3537	6.29
ПН 902 Военно дело	197	1230	6.24
ПН 201 Филология	1026	6279	6.12
ПН 705 Здравни грижи	1110	6673	6.01
ПН 303 Политически науки	302	1803	5.97
ПН 513 Общо инженерство	845	4808	5.69
ПН 103 Педагогика на обучението по ...	1563	8542	5.47
ПН 602 Растителна защита	176	918	5.22
ПН 403 Биологически науки	376	1884	5.01
ПН 204 Религия и теология	89	412	4.63
ПН 803 Музикално и танцово изкуство	317	1436	4.53
ПН 603 Животновъдство	108	486	4.50
ПН 510 Химични технологии	225	985	4.38
ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	125	519	4.15
ПН 703 Фармация	608	2438	4.01
ПН 702 Стоматология	838	3350	4.00
ПН 704 Обществено здраве	684	2675	3.91
ПН 202 История и археология	324	1245	3.84
ПН 801 Теория на изкуствата	12	46	3.83
ПН 203 Философия	147	547	3.72
ПН 401 Физически науки	228	760	3.33
ПН 404 Науки за земята	388	1159	2.99
ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	333	990	2.97
ПН 402 Химически науки	300	845	2.82
ПН 506 Материали и материалознание	129	361	2.80
ПН 509 Металургия	63	174	2.76
ПН 511 Биотехнологии	382	808	2.12
ПН 405 Математика	244	464	1.90

* *Забележка:* Ако един преподавател преподава в едно и също ПН в две или повече ВУ, той е преброен съответно два или повече пъти в рамките на това ПН.

Различното съотношение на броя на преподавателите на трудов договор спрямо броя на студентите в различните професионални направления може да се дължи на особеностите на обучението в различните направления, натовареността на преподавателите с изследователска дейност, осъществяването на обучение от преподаватели, които не са на трудов договор и/или които преподават в повече от едно професионално направление, разкриването на обучение по направлението в нови ВУ, както и на други фактори. Като фактор обаче не може да се изключи и съотношението на броя на действащите студенти към определения от НАОА капацитет. Доколкото съществена част от финансирането на висшите училища се формира на база на броя на обучаваните студенти, съществува риск от недостатъчно финансиране на част от направленията с малък брой студенти на един преподавател, което или трябва да бъде компенсирано с финансиране по други линии, или може да доведе до свиване на броя на преподавателите и оттам до намаляване на капацитета в съответното направление, включително и до намаляване на броя на висшите училища, предлагащи обучение в съответното направление.

2.5. Дисбаланси в структурата на студентите по пол

Жените превъзхождат мъжете като дял в общия брой студенти¹³ – почти 114 хиляди (близо 57%) са жени спрямо малко над 86 хиляди мъже (приблизително 43%). В няколко професионални направления действащите студенти са почти изцяло жени – особено в „Педагогика“ – 96%, „Теория и управление на образованието“ – 89%, „Здравни грижи“ – 86%, „Химически науки“, „Социални дейности“ и „Психология“ – всяко по 81%. Мъжете имат над 80% дял в „Металургия“, „Електротехника, електроника и автоматика“, „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“, „Енергетика“ и „Машинно инженерство“. В регулираната специалност „Акушерка“ жените са 99.5%, а в „Медицинска сестра“ – 96.5%, докато в една военна специалност – „Стратегическо ръководство на отбраната и въоръжените сили“, мъжете са 100% от студентите, следвани от 94–100% в четири регулирани специалности от „Транспорт, корабоплаване и авиация“: „Речно корабоплаване“, „Електрообзавеждане на кораба“, „Корабни машини и механизми“ и „Корабоводене“. Жените преобладават в шест от осемте най-масови професионални направления – изключение са „Комуникационна и компютърна техника“ и „Информатика и компютърни науки“.

2.6. Чуждестранните студенти се увеличават, но са концентрирани само в няколко професионални направления

Общият брой действащи студенти през учебната 2021/2022 година е 200 781. От тях действащите студенти български граждани са 184 256, което представлява 91.8% от всички действащи студенти в страната.¹⁴ Най-висок е делът на българските граждани сред студентите в Северния централен район – 99% (съответно 1% е делът на студентите чужди граждани), а най-нисък е делът на българските граждани сред студентите в Северозападния район – 72.3% (близо 28% са студентите чужди граждани).

¹³ Вж. таблица 1.5 в Приложение № 2.

¹⁴ Вж. таблица 1.6 в Приложение № 2.

Делът на студентите чужди граждани се увеличава през последните години и достига 8.2% от действащите студенти в страната през учебната 2021/2022 година (общият брой чуждестранни студенти е 16 525). Чуждестранните студенти обаче са концентрирани в относително малък брой професионални направления. Над половината (56.3%) от всички чуждестранни студенти в страната се обучават в само две професионални направления – „Медицина“ и „Стоматология“.

Таблица 4. Чуждестранни студенти по ПН

Професионално направление	Брой чуждестранни студенти	Дял на чуждестранните студенти в ПН от всички чуждестранни студенти в България (%)
Общо	16 525	100.0
ПН 701 Медицина	7767	47.0
ПН 702 Стоматология	1535	9.3
ПН 308 Икономика	868	5.3
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	584	3.5
ПН 307 Администрация и управление	577	3.5
ПН 604 Ветеринарна медицина	474	2.9
ПН 406 Информатика и компютърни науки	447	2.7
ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	367	2.2
ПН 102 Педагогика	330	2.0
ПН 703 Фармация	311	1.9
ПН 201 Филология	293	1.8
ПН 309 Туризъм	290	1.8
ПН 302 Психология	257	1.6
ПН 103 Педагогика на обучението по ...	207	1.3
ПН 705 Здравни грижи	191	1.2
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия	176	1.1
ПН 303 Политически науки	168	1.0
ПН 803 Музикално и танцово изкуство	161	1.0
ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	151	0.9
<i>Неразпределени по ПН</i>	145	0.9
ПН 501 Машинно инженерство	132	0.8
ПН 704 Обществено здраве	122	0.7
ПН 802 Изобразително изкуство	114	0.7
ПН 601 Растениевъдство	89	0.5
ПН 306 Право	82	0.5
ПН 513 Общо инженерство	81	0.5
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	62	0.4
ПН 804 Театрално и филмово изкуство	62	0.4

Професионално направление	Брой чуждестранни студенти	Дял на чуждестранните студенти в ПН от всички чуждестранни студенти в България (%)
ПН 706 Спорт	61	0.4
ПН 101 Теория и управление на образованието	57	0.3
ПН 403 Биологически науки	54	0.3
ПН 901 Национална сигурност	47	0.3
ПН 512 Хранителни технологии	35	0.2
ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	28	0.2
ПН 202 История и археология	26	0.2
ПН 404 Науки за земята	25	0.2
ПН 203 Философия	20	0.1
ПН 304 Социални дейности	20	0.1
ПН 511 Биотехнологии	20	0.1
ПН 401 Физически науки	14	0.1
ПН 402 Химически науки	12	0.1
ПН 405 Математика	12	0.1
ПН 204 Религия и теология	11	0.1
ПН 504 Енергетика	10	0.1
ПН 605 Горско стопанство	8	0.0
ПН 510 Химични технологии	7	0.0
ПН 602 Растителна защита	7	0.0
ПН 801 Теория на изкуствата	3	0.0
ПН 506 Материали и материалознание	2	0.0
ПН 902 Военно дело	2	0.0
ПН 603 Животновъдство	1	0.0
ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	0	0.0
ПН 509 Металургия	0	0.0

По данни на Евростат средният дял на чуждестранните студенти в страните – членки на ЕС, се увеличава от 5.8% през 2013 г. на 7.7% през 2018 г., след което леко спада до 7.1% през 2019 г. Данните на Евростат за България показват по-бързо увеличение – от 4.1% през 2013 г. до 7.8% през 2020 г., като от 2019 г. за първи път България има по-висок дял на чуждестранните студенти от средното ниво в Европейския съюз. Все пак редица европейски държави имат по-висок дял на чуждестранните студенти: Германия – 11.2%, Чехия – 15%, Австрия – 18%, Кипър – 27.2%.

Отново по данни на Евростат¹⁵ от 2018 г. България е първенец по концентрация на чуждестранни студенти с 58% дял на студентите в областта на здравеопазването и социалните услуги спрямо всички чуждестранни студенти в българските висши училища през 2018 г. Този дял средно за

¹⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Learning_mobility_statistics

Европейския съюз е 13.4%, но има още няколко страни от региона с подобен на българския дял – Румъния и Словакия също имат около 50% концентрация на чуждестранни студенти в областта на здравеопазването и социалните услуги. В Унгария и Латвия делът също е висок – около 30%.

Таблица 5. Дял на чуждестранните студенти в ЕС, 2018 г.

Share of tertiary education students from abroad by field, 2018

	All fields (% of students from abroad among all tertiary education students)	Generic pro- grammes and qualifica- tions	(% of all tertiary education students from abroad)										
			Education	Arts and humanities	Social sciences, journalism and infor- mation	Business, adminis- tration and law	Natural sciences, mathema- tics and statistics	Infor- mation and communi- cation tech- nologies	Engin- eering, manufac- turing and con- struction	Agriculture , forestry, fisheries and veterinary	Health and welfare	Services	Unknown
EU-27	7.7	0.0	2.6	13.9	11.3	20.9	7.8	6.0	17.9	1.7	13.4	2.4	2.0
Belgium	10.5	0.0	4.7	12.4	10.4	13.0	5.4	1.7	9.5	4.2	36.5	1.5	0.6
Bulgaria	6.4	0.0	3.3	4.4	5.8	6.3	1.0	3.0	7.2	3.4	58.1	4.8	2.6
Czechia	13.6	0.0	1.8	9.4	10.2	20.3	7.5	10.6	14.1	3.3	18.7	4.2	0.0
Denmark	10.7	0.0	1.9	10.9	8.7	28.1	6.8	7.5	21.0	2.4	8.2	4.4	0.1
Germany (*)	10.0	0.0	2.0	15.5	7.8	17.6	8.8	8.8	28.4	1.5	6.5	1.0	2.0
Estonia	9.6	0.0	1.7	13.1	10.7	39.3	6.3	9.9	11.3	4.2	3.3	0.1	0.0
Ireland	9.6	0.7	1.3	11.4	6.9	21.6	8.7	10.3	11.3	1.2	25.0	1.7	0.0
Greece	3.4	0.0	4.2	18.0	14.5	12.7	10.9	3.3	16.6	3.1	12.7	4.0	0.0
Spain	3.5	0.0	5.0	8.8	10.9	26.7	5.1	2.4	12.6	2.2	22.1	4.2	0.0
France	8.8	0.0	1.8	16.4	11.8	27.2	12.4	6.2	15.8	0.3	7.0	1.0	0.0
Croatia	3.0	0.0	2.5	10.3	6.1	21.8	5.5	2.4	22.7	2.5	19.1	7.0	0.0
Italy	5.6	0.0	1.5	24.1	12.9	14.7	5.3	2.4	20.8	1.6	10.7	1.6	4.5
Cyprus	23.9	0.0	1.5	3.0	4.1	69.5	1.4	2.6	3.8	0.0	12.0	2.1	0.0
Latvia	9.3	0.0	0.7	3.0	6.3	32.4	0.6	7.9	11.1	0.3	29.6	8.0	0.0
Lithuania	5.3	0.0	2.1	9.9	17.7	26.2	2.0	3.4	15.4	1.6	20.7	0.9	0.0
Luxembourg	47.7	0.0	5.0	6.8	12.5	43.5	8.7	8.2	7.6	3.9	3.5	0.4	0.0
Hungary	11.4	0.0	2.0	7.4	10.1	7.6	3.0	4.4	8.7	5.8	30.5	1.9	18.5
Malta	10.0	0.0	5.7	8.0	12.2	35.2	1.8	6.1	3.8	0.2	23.5	3.4	0.0
Netherlands	11.8	0.0	2.1	10.9	17.4	26.0	6.7	2.9	11.1	1.6	7.0	5.6	8.8
Austria	17.5	0.0	5.7	14.5	19.0	16.8	10.8	5.0	16.1	1.6	8.8	1.3	0.4
Poland	3.6	0.0	1.6	10.7	17.9	26.7	2.3	7.8	8.4	1.3	16.4	6.8	0.1
Portugal	7.9	0.0	5.4	12.2	12.1	23.9	6.1	2.2	20.4	1.4	12.0	4.3	0.0
Romania	5.4	0.0	0.5	9.0	6.2	14.0	1.6	3.1	11.4	3.3	47.8	3.2	0.0
Slovenia	4.5	0.0	4.6	10.5	15.4	16.3	7.7	7.6	21.0	1.9	8.5	6.3	0.0
Slovakia	8.0	0.0	10.1	7.1	4.6	9.6	2.3	2.3	7.7	2.6	51.1	2.8	0.0
Finland	8.1	0.0	2.9	10.3	4.7	23.6	5.9	16.7	19.6	1.5	10.4	4.3	0.0
Sweden	7.2	0.0	2.6	12.6	13.3	12.6	13.0	6.6	25.8	0.7	11.9	0.8	0.1
United Kingdom (*)	18.3	0.4	2.4	13.0	12.2	33.1	11.7	4.9	14.5	0.8	7.1	0.0	0.0
Iceland	8.0	0.0	6.0	43.4	8.1	6.7	18.0	2.4	8.4	1.7	3.8	1.5	0.0
Liechtenstein	88.4	0.0	0.0	1.5	0.0	65.9	0.0	0.0	24.6	0.0	8.0	0.0	0.0
Norway	4.3	0.6	4.2	19.4	12.5	14.7	15.7	4.8	12.2	1.4	10.5	3.8	0.0
Switzerland	17.7	0.0	4.8	13.7	11.7	19.4	17.1	3.7	17.7	0.5	7.9	2.3	1.3
North Macedonia	5.2	0.0	4.6	13.9	10.6	24.9	6.6	9.1	11.8	0.1	17.3	1.0	0.0
Serbia	4.4	0.0	3.5	10.4	9.5	14.4	6.0	7.0	21.7	4.7	16.9	5.9	0.0
Turkey	1.7	0.0	5.9	12.9	13.9	19.1	5.3	0.9	25.2	1.8	12.1	2.8	0.0

Note: based on country of usual residence unless otherwise stated. Based on country of upper secondary diploma in Belgium, Bulgaria, Czechia, Denmark, Germany, Greece, Croatia, Cyprus, Lithuania, Malta, the Netherlands, Austria, Poland (except Doctoral or equivalent), Portugal, Finland, Iceland, Norway and Switzerland. Based on country of citizenship in Italy, Slovakia, North Macedonia, Serbia and Turkey. Based on country of prior education in Spain (for short-cycle tertiary), Latvia, Luxembourg and Poland (for Doctoral or equivalent). Based on country of upper secondary diploma and citizenship in France. Other criteria: Sweden. No information on the criteria provided: Hungary and Romania.

(*) Doctoral or equivalent: based on data rounded to the nearest hundred.

(*) Short-cycle tertiary: excludes vocational programmes.

(.) not available

Source: Eurostat (online data codes: educ_uoe_mobs01 and educ_uoe_enrt03)

eurostat

„Медицина“ е единственото професионално направление в България, в което студентите чужди граждани преобладават – 58.5% са чуждестранните студенти спрямо 41.5% български.¹⁶ В ПН „Стоматология“ чуждестранните студенти са 44.8%, а във „Ветеринарна медицина“ са 31.3%. Студентите чужди граждани представляват над 10% от действащите студенти в ПН „Фармация“, „Музикално и танцово изкуство“, „Теория и управление на образованието“ и „Транспорт, корабоплаване и авиация“. Изцяло български студенти има в ПН „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“ и „Металургия“. В други 11 ПН студентите български граждани са около 99%, включително „Животновъдство“, „Национална сигурност“ и „Право“.

От всичките 184 256 студенти български граждани 1230 са завършили средно образование извън страната¹⁷, което представлява дял от 0.7%. Около половината от тях следват висше образование в

¹⁶ Вж. таблица 1.8 в Приложение № 2.

¹⁷ Вж. таблица 1.7 в Приложение № 2.

Югозападния район, а най-малко са в Северозападния район – 3%, и Югоизточния район – 5%. Водещото направление за българските граждани, завършили средно образование в чужбина, е „Икономика“ с дял около 14.6%. Следват „Администрация и управление“, „Спорт“ „Филология“ и „Педагогика“.

2.7. Съществуват регионални дисбаланси в териториалната структура на висшето образование, включително по отношение на разпределението на висшите училища, професионалните направления и студентите

Най-много висши училища (28) извършват дейност в Югозападния район (вкл. София)¹⁸, а най-малко висши училища и техни филиали са представени в Северозападния район (5). В Северозападния район са базирани само две висши училища, а други три действат чрез филиали.

Най-много професионални направления са достъпни в Югозападния район (вкл. София) – 50, в други четири района са представени между 30 и 44 направления, докато най-малко професионални направления са достъпни в Северозападния район – 13.

Таблица 6. Професионални направления според броя на районите, в които са достъпни

ПН, достъпни във всички райони	ПН, достъпни в пет района	ПН, достъпни в четири района	ПН, достъпни в три района	ПН, достъпни в два района	ПН, достъпни в един район
ПН 102 Педагогика	ПН 201 Филология	ПН 101 Теория и управление на образованието	ПН 203 Философия	ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	ПН 509 Металургия
ПН 103 Педагогика на обучението по ...	ПН 302 Психология	ПН 202 История и археология	ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	ПН 603 Животновъдст во	ПН 605 Горско стопанство
ПН 304 Социални дейности	ПН 306 Право	ПН 204 Религия и теология	ПН 401 Физически науки	ПН 604 Ветеринарна медицина	ПН 706 Спорт
ПН 406 Информатика и компютърни науки	ПН 307 Администрация и управление	ПН 303 Политически науки	ПН 506 Материали и материалознание	ПН 801 Теория на изкуствата	

¹⁸ Вж. таблица 1.1 в Приложение № 2.

ПН, достъпни във всички райони	ПН, достъпни в пет района	ПН, достъпни в четири района	ПН, достъпни в три района	ПН, достъпни в два района	ПН, достъпни в един район
ПН 501 Машинно инженерство	ПН 308 Икономика	ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	ПН 510 Химични технологии	ПН 804 Театрално и филмово изкуство	
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	ПН 309 Туризъм	ПН 402 Химически науки	ПН 512 Хранителни технологии		
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	ПН 403 Биологически науки	ПН 602 Растителна защита		
ПН 513 Общо инженерство	ПН 601 Растениевъдство	ПН 404 Науки за земята	ПН 702 Стоматология		
ПН 704 Обществено здраве	ПН 701 Медицина	ПН 405 Математика	ПН 803 Музикално и танцово изкуство		
ПН 705 Здравни грижи	ПН 802 Изобразително изкуство	ПН 504 Енергетика			
		ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия			
		ПН 511 Биотехнологии			
		ПН 703 Фармация			
		ПН 901 Национална сигурност			
		ПН 902 Военно дело			

Фиг. 2. Разпределението на професионалните направления, висшите училища, студентите и учениците в гимназиален етап по райони

Десет професионални направления са представени във всичките шест района на страната, а други 10 направления са представени в пет района на страната. Три направления са достъпни само в един район, пет ПН – в два района на страната, девет ПН – в три района, а останалите 15 ПН са представени в четири района на страната. Най-масовите направления са представени в почти всички райони на страната – от десетте най-масови направления (според броя на действащите студенти) 5 ПН са представени във всичките шест района на страната, 4 ПН – в пет района, и едно ПН е представено в четири района.

Студентите са разпределени по райони по същия модел, както професионалните направления и висшите училища. В района с най-много висши училища и професионални направления – Югозападния – се обучават и най-много студенти (46.5% от всички студенти в България).¹⁹ Следва Южният централен район с 18.9%, Североизточният и Северният централен с 14.1 и 11.5% съответно, а с най-малък дял студенти са Югоизточният с 6.4% и Северозападният с 2.5%. В последните два района делът на студентите е значително по-нисък от дела на населението, особено в Северозападния район.

¹⁹ Вж. таблица 1.2 в Приложение № 2.

Таблица 7. Брой висши училища, професионални направления и студенти по райони

Район	Брой ПН	Брой ВУ, вкл. филиали	Брой студенти	Дял на студентите в района (от всички студенти в страната) (%)	Дял на населението в района (спрямо цялото население в страната) (%)*
България	52	52	200 781	100.0	100.0
ЮЗРП	50	27	93 346	46.5	31.1
ЮЦРП	44	12	38 019	18.9	20.1
СИРП	38	8	28 391	14.1	12.8
СЦРП	35	6	23 179	11.5	10.7
ЮИРП	30	6	12 899	6.4	14.7
СЗРП	13	5	4947	2.5	10.6

* Данните за населението отразяват преброяването на населението от 2021 г.

Действащите студенти български граждани са разпределени неравномерно по райони, като най-малко са студентите в Северозападния район – под 4 хиляди, а най-много са в Югозападния – над 85 хиляди, т.е. разликата между двата района е над 20 пъти. Съвсем различно е съотношението между студентите, завършили средно образование в двата района – разликата там е по-малко от три пъти (над 58 хиляди студенти, завършили средно образование в Югозападния район, спрямо 20 хиляди студенти, завършили средно образование в Северозападния район).²⁰

Таблица 8. Брой студенти в района и брой студенти от района

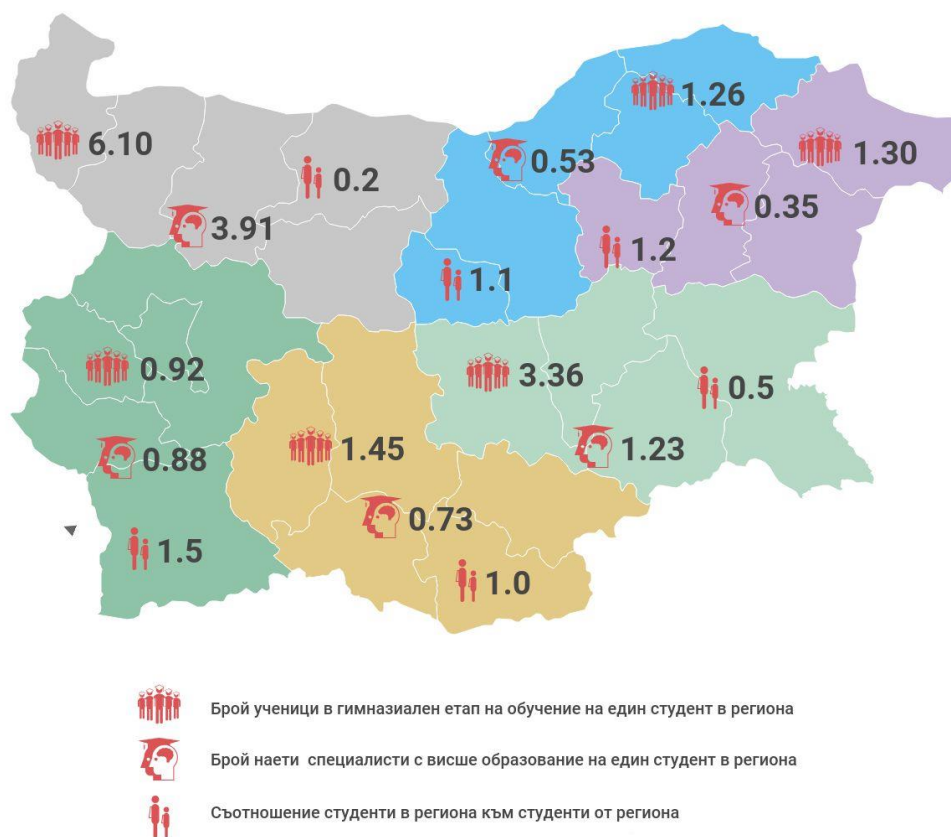
Район	Брой студенти в района (действащи студенти български граждани, следващи във ВУ в района)	Брой студенти от района (действащи студенти български граждани, завършили средно образование в района)	Съотношение на студенти в района към студенти от района
ЮЗРП	85 175	58 554	1.5
СЦРП	22 947	19 978	1.1
СИРП	25 529	22 107	1.2
ЮЦРП	34 834	35 355	1.0
ЮИРП	12 196	25 927	0.5
СЗРП	3575	20 023	0.2

²⁰ Вж. таблица 1.10 в Приложение № 2.

Ако разгледаме съотношението между студентите, които се обучават в района, и студентите, които са завършили средно образование в района, то е най-високо в Югозападния район – 1.5 (т.е. повече студенти учат в този район, отколкото студенти са завършили средно образование в него). На другата крайност е Северозападният район, в който съотношението е едва 0.2 – там близо 20 хиляди действащи студенти са завършили средно образование, но под 4 хиляди студенти български граждани учат в този район. С други думи, огромното мнозинство от студентите от Северозападния район са принудени да следват висше образование в други райони на страната.

Студентите, завършили средно образование в Северозападния район, най-често избират да учат „Икономика“, но това професионално направление не се преподава в района, т.е. те трябва да следват висше образование в друг район на страната. Следващото най-популярно направление за студентите от Северозападния район е „Педагогика“ (то е достъпно в района, макар и с малък брой места), но третото най-популярно направление – „Администрация и управление“ – също не е достъпно в района. С други думи, две от трите най-популярни професионални направления за студентите от Северозападния район не са достъпни в района. Няма друг район с такова разминаване между търсене и предлагане на висше образование като Северозападния район.

Фиг. 3. Регионални дисбаланси в разпределението на студентите

Регионални дисбаланси се наблюдават и по отношение на реализацията на завършилите. За период от 5 години (2017–2021 г. включително) са завършили 249 025 студенти.²¹ От тях над 118 хиляди са завършили в Югозападния район (47.4% от всички завършили), почти 42 хиляди са завършили в Южния централен район (16.9%), в Северния централен район завършилите са над 36 хиляди (14.5%), в Североизточния – над 35 хиляди (14.2%), в Югоизточния регион – близо 15 хиляди (5.9%), и в Северозападния – 2439 (1.1%).

Като цяло, разпределението на завършилите според района, в който се намира работното им място, следва подобен модел, макар и с някои различия.²² В Северния централен район делът на реализиращите се в района е далеч по-нисък от дела на завършилите. Обратно, в Северозападния район работят 6% от завършилите, но висши училища в района са завършили само 1.1% от всички завършили в страната.

Таблица 9. Разпределение на завършилите ВУ в България български граждани през периода 2017–2021 г. по район на висшето училище и район на работното място (%)

Район	Район, в който са завършили висше образование*	Район, в който работят след завършване**
ЮЗРП	47.4	49.2
ЮЦРП	16.9	16.5
СЦРП	14.5	7.4
СИРП	14.2	11.5
ЮИРП	5.9	9.5
СЗРП	1.1	6.0
България	100.0	100.0

* Разпределение на завършилите през периода 2017–2021 г. ВУ в България български граждани по РП на висшето училище, което са завършили (вж. табл. 1.16).

** Разпределение на завършилите през периода 2017–2021 г. ВУ в България социално осигурени български граждани според региона за планиране, в който се намира работното им място (вж. табл. 1.17).

Наблюдаваните текущи регионални различия са ясно изразени, но въпреки това не бива да се абсолютизират. Първо, разстоянията в България са сравнително малки, а кандидат-студентите и студентите са мобилни – съответно достъпът до висше образование не е силно възпрепятстван. Второ, Северозападният район, в който се наблюдават най-ясно изразени потребности за развитие на висшето образование, граничи с най-големия център на висше образования в България – София. Не на последно място, регионалното деление в България вече не отговаря на минималните изисквания на Евростат – два района (Северозападният и Северният централен) не отговарят на изискванията за минимален брой жители още преди преброяването на населението от 2021 г.

²¹ Вж. таблица 1.16 в Приложение № 2.

²² Вж. таблица 1.17 в Приложение № 2.

Официално публично обсъждане за прерайониране започна през 2018 г., но през 2019 г. по изключение беше постигнато съгласие с Евростат за запазване на сегашните райони до 2027 г. Все пак рано или късно те ще трябва да бъдат променени и вероятно окрупнени.²³

2.8. Броят на студентите се стабилизира, но се очаква броят на завършилите да продължи да спада през следващите 5 години

Броят на действащите студенти български граждани намаля значително през последните години – от 203 964 през учебната 2016/2017 година до 184 256 през учебната 2021/2022 година, което представлява намаление с 10%.²⁴ За последния 5-годишен период най-голям спад, от около 40% и повече, е отчетен при студентите в три професионални направления – „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“, „Животновъдство“ и „Туризъм“. В същото време значително увеличение на броя на студентите български граждани за последния 5-годишен период е отчетено при ПН „Теория и управление на образованието“ – 97%, „Материали и материалознание“ – 55%, „Педагогика на обучението по ...“ – 49%, „Изобразително изкуство“ – 49%, и „Педагогика“ – 42%.

Прогнозата за действащите студенти, се основава на запазване на приема от учебната 2021/2022 година и показва, че през учебната 2026/2027 година броят на действащите студенти български граждани в страната ще се увеличи минимално до 186 хиляди (общият брой студенти, българи и чужденци, също минимално ще се повиши до 204 хиляди²⁵). С други думи, през следващите 5 години не се очаква продължаващо намаление на броя на действащите студенти на национално ниво, дори е възможно известно покачване. Въпреки това ще продължи процесът на ребалансиране на броя на студентите по професионални направления заради значителните промени в приема през последните години – в абсолютен брой най-голям спад на студентите се очаква в ПН „Икономика“ (около 1300 студенти), а в процентно изражение най-голямо намаление се очаква в ПН „Туризъм“ и ПН „Химически науки“ (16%). Най-голямо абсолютно повишение на броя на студентите се очаква в ПН „Медицина“ (близо 1300), докато в процентно изражение най-висок растеж се очаква в ПН „Материали и материалознание“ – 46%, и „Металургия“ – 28%.

Демографската ситуация е благоприятна в средносрочен план, тъй като броят на ражданията се увеличава в периода 2002–2009 г., съответно през следващите 6 години броят на младежите, навършващи обичайната възраст за висше образование, ще нараства. В по-дългосрочен план обаче демографията би могла да влияе негативно на броя на студентите, тъй като броят на ражданията след 2009 г. постепенно намалява, като след 2014 г. всяка година броят на ражданията е по-нисък, отколкото през 2002 г. Това означава, че след около десетилетие при равни други

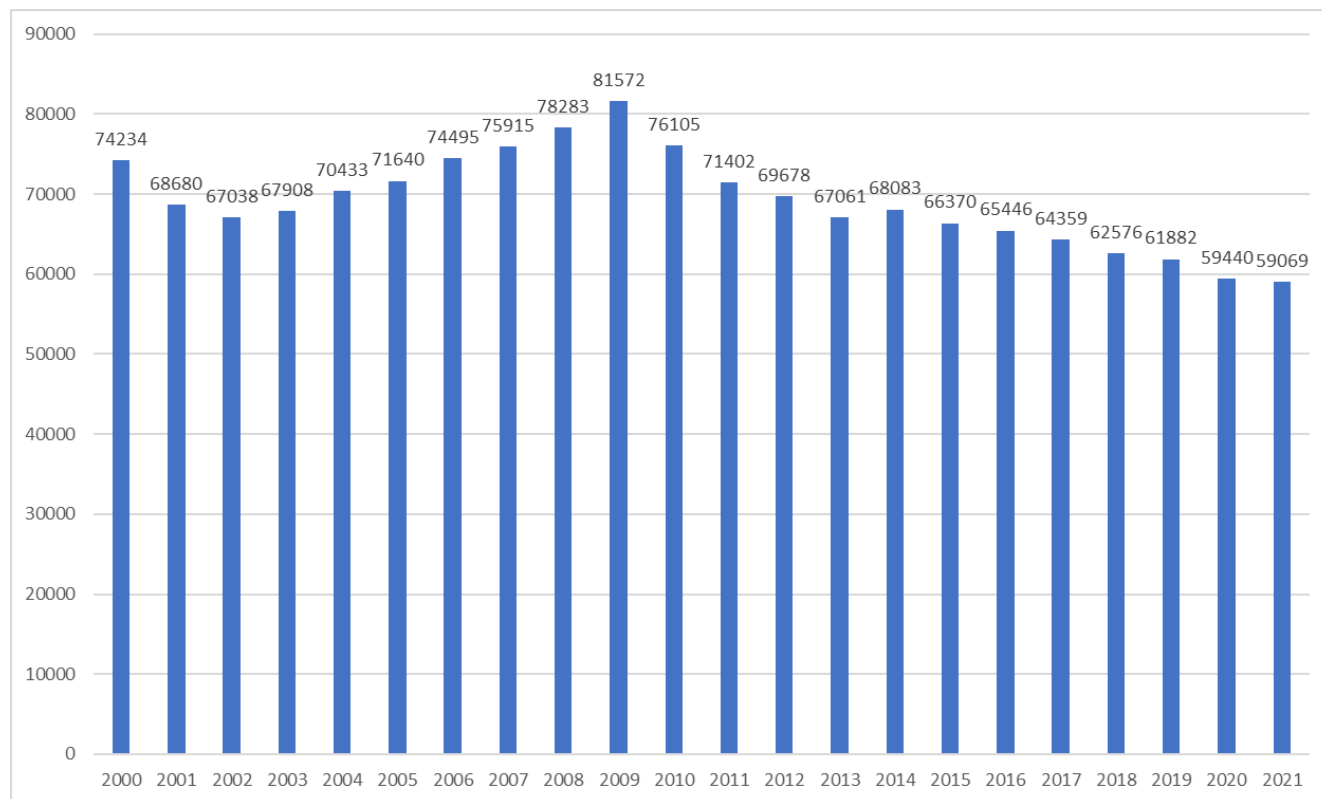
²³ През 2018 г. Министерството на регионалното развитие и благоустройството публикува три варианта за промени в обхвата на районите – с пет окрупнени района, с четири окрупнени района и с шест прерайонирани района (и столицата София като отделен район). В нито един от тези варианти Северозападният район не се запазва в сегашния си вид. Вж. МРРБ, Варианти за обхват на райони NUTS 2, 2018 г., <https://www.mrrb.bg/static/media/ups/articles/attachments/%D0%92%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%20%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20NUTS%20eef8344d86eb2973a4a8238ccce742d0.docx>

²⁴ Вж. таблица 2.1 в Приложение № 2.

²⁵ Вж. таблица 2.2 в Приложение № 2.

условия броят на потенциалните студенти български граждани ще е по-нисък, отколкото е в момента, и ще намалява.

Фиг. 4. Брой раждания по години

Източник: НСИ.

Броят на завършилите висше образование български граждани ще продължи да намалява и се очаква да достигне 241 хиляди през 2022–2026 г. спрямо близо 250 хиляди през 2017–2021 г., което представлява спад с 3%.²⁶ Въпреки това стабилизацията на приема и очакваната стабилизация на броя на действащите студенти през следващите 5–7 години постепенно ще доведе и до стабилизация на броя на завършилите висше образование, което се очаква да стане в периода след 2026 г. В по-дългосрочен план обаче при равни други условия съществуващите демографски предпоставки предполагат продължаващо намаляване на броя на завършилите.

Процесите на ребалансиране на приема през последните години са предпоставка и за ребалансиране в броя на завършилите. Най-голямо увеличение на завършилите през следващите 5 години се очаква в ПН „Теория и управление на образованието“ – 71%, „Военно дело“ – 61%, „Материали и материалознание“ – 56%, и „Педагогика на обучението по ...“ – 49%. Най-голям спад в процентно изражение се очаква в ПН „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“ – 41%, „Туризм“ – 37%, „Животновъдство“ – 35%, и „Металургия“ – 28%.

²⁶ Вж. таблица 2.3 в Приложение № 2.

През последните 5 години най-голямо увеличение на броя на студентите се отчита в Северозападния район (35% растеж на студентите и 28% растеж на студентите български граждани през учебната 2021/2022 година спрямо учебната 2016/2017 година).²⁷ Макар и с по-бавни темпове (съответно 13 и 3%), тази тенденция се очаква да продължи и през следващите 5 години, като общият брой действащи студенти се очаква да достигне близо 5600 през учебната 2026/2027 година спрямо 3666 през учебната 2016/2017 година (съответно 3699 действащи студенти български граждани през учебната 2026/2027 година спрямо 2802 през учебната 2016/2017 година). Броят на завършилите висше образование в района също се очаква да се увеличи значително през следващите 5 години.²⁸ Това развитие е логично предвид регионалните специфики на Северозападния район.

Таблица 10. Промяна на броя на действащите студенти български граждани по райони в периода 2016–2021 г. и очакван брой през учебната 2026/2027 година

Район	Брой действащи студенти през учебната 2016/2017 година	Брой действащи студенти през учебната 2021/2022 година	Очакван брой действащи студенти през учебната 2026/2027 година при запазване на приема от 2021 г.	Промяна на броя на действащите студенти в периода 2016–2021 г. (%)	Очаквана промяна на броя на действащите студенти в периода 2021–2026 г. при запазване на приема от 2021 г. (%)	Очаквана промяна на броя на действащите студенти в периода 2021–2026 г. при запазване на приема от 2021 г. (брой)
България	203 964	184 256	186 475	–10	1	2219
ЮЗРП	93 007	85 175	86 294	–8	1	1119
ЮЦРП	36 557	34 834	33 842	–5	–3	–992
СЦРП	30 922	22 947	23 686	–26	3	739
СИРП	29 281	25 529	25 538	–13	0	9
ЮИРП	11 395	12 196	13 416	7	10	1220
СЗРП	2802	3575	3699	28	3	124

²⁷ Вж. таблица 2.4 и 2.5 в Приложение № 2.

²⁸ Вж. таблица 2.6 в Приложение № 2.

В Североизточния район броят на студентите български граждани намалява през последните 5 години с 13%, но се очаква да се стабилизира около това ниво²⁹. В Северния централен район студентите български граждани намаляха с 26% за последните 5 години, но се очаква тенденцията да се обърне и през следващите 5 години да се постигне 3% увеличение.³⁰ В Югозападния район беше отчетен спад от 8% на броя на студентите български граждани за последните 5 години, но се очаква минимално увеличение от около 1% през следващите 5 години.³¹ В Югоизточния район студентите български граждани се увеличиха с 7% за последните 5 години и се очаква увеличението да продължи с 10% през следващите 5 години.³² В Южния централен район след 5% спад в броя на действащите студенти български граждани през последните 5 години се очаква по-нисък спад – от 3% през следващите 5 години.³³

Таблица 11. Брой завършили ВУ в България български граждани в периода 2017–2021 г. / очакван брой завършили ВУ в България български граждани в периода 2022–2026 г. и очаквана промяна

ПН	Брой завършили в периода 2017–2021 г.	Очакван брой завършили в периода 2022–2026 г. при запазване на приема от учебната 2021/2022 година	Очаквана промяна (%)
България	249 789	241 464	–3
ЮЗРП	118 699	112 100	–6
ЮЦРП	42 045	44 340	5
СЦРП	36 250	31 887	–12
СИРП	35 460	32 619	–8
ЮИРП	14 580	16 272	12
СЗРП	2755	4246	54

2.9. Различия в реализацията на завършилите на пазара на труда по ПН и СРП³⁴

В България се наблюдава относително продължителна тенденция за подобряване на показателите за реализация на завършилите на пазара на труда, включително³⁵:

²⁹ Вж. таблица 2.7 в Приложение № 2.

³⁰ Вж. таблица 2.10. в Приложение № 2.

³¹ Вж. таблица 2.13. в Приложение № 2.

³² Вж. таблица 2.16. в Приложение № 2.

³³ Вж. таблица 2.19. в Приложение № 2.

³⁴ Вж. таблица 3.1. в Приложение № 2.

- Делът на завършилите, които се реализират на позиция, за която се изисква висше образование, се увеличи от 47% през 2015 г. до близо 51% през 2020 г. и 54% през 2022 г.
- Делът на завършилите, които имат принос към осигурителната система³⁶, се увеличи от близо 76% през 2013 г. до близо 81% през 2020 г. и 83% за 2022 г.
- Средният осигурителен доход на завършилите се увеличи от 868 лв. през 2013 г. до 1373 лв. през 2020 г. и 1646 лв. през 2022 г.
- Безработицата сред завършилите намаля от 4.15% през 2013 г. до 2.79% през 2020 г. и 2.5% през 2022 г.

Тази по-добра реализация на завършилите на пазара на труда съвпадна както с период на общо подобрене на показателите на българската икономика в условията на членство в ЕС, така и с процеси на намаляване на броя на студентите и завършилите и на преструктуриране на разпределението на студентите по професионални направления в рамките на системата на висшето образование в страната, целящи подобряване на връзката на висшето образование с пазара на труда. Пандемията не успя да прекъсне тенденцията на подобрене освен при безработицата, където се отчете влошаване, но само временно.

Като цяло безработицата сред завършилите³⁷ през предходния 5-годишен период висши училища в България български граждани е сравнително ниска, като различията между отделните професионални направления са сравнително малки. Най-ниска безработица сред завършилите се отчита в ПН „Медицина“, „Фармация“ и „Стоматология“ – под 1%. Следват ПН „Математика“ и „Здравни грижи“ с около 1% безработица. В другата крайност е ПН „Социални дейности“ с безработица от 3.7%, следвано от „Животновъдство“ с 3.4% и „Педагогика“, „Науки за земята“ и „Растениевъдство“ с 3%. Тези различия са значими, но сравнително умерени и безработицата при наскоро завършилите от всички професионални направления е по-ниска от средната общо за страната през съответния период.

Много по-значителни са различията в заетостта, измерени през индикатора „Принос към осигурителната система“, показващ дела на осигурените в страната сред завършилите през предходния 5-годишен период висши училища в България български граждани. В някои направления като „Теория и управление на образованието“ и „Фармация“ над 90% от завършилите висше образование са социално осигурени в страната, като подобни нива на почти пълна заетост в страната се наблюдават и при някои регулирани професии, като „Управление на здравните грижи“, „Маркшайдерство и геодезия“, „Лекарски асистент“, „Геодезия“, „Рентгенов лаборант“ и „Помощник-фармацевт“. С принос към осигурителната система под 70% се отличават само завършилите професионално направление „Транспорт, корабоплаване и авиация“ (вероятно защото значителна част от завършилите работят извън страната).

³⁵ По данни от Рейтинговата система на висшите училища (PCBY), <https://rsvu.mon.bg>

³⁶ Индикаторът „Принос към осигурителната система“ показва дела на социално осигурените в България лица сред завършилите висше образование в страната български граждани през предходните 5 години.

³⁷ Данните за реализация на завършилите се отнасят до завършилите през предходния 5-годишен период висше училище в България български граждани.

Най-големи са различията между професионалните направления по индикатора „Приложение на придобито висше образование и реализация по призвание“, който измерва дела на завършилите, които работят на длъжност, за която се изисква висше образование. При ПН „Медицина“ работещите на позиция, изискваща висше образование, или на позиция по призвание са близо 95%, следвани от „Теория и управление на образованието“ – 94%, и „Фармация“ – почти 90%. В другата крайност е ПН „Туризм“, където делът на реализиращите се на подобни позиции е едва 21%, а около и под 35% са реализиращите се на подобни позиции сред завършилите „Изобразително изкуство“, „Хранителни технологии“ и „Растениевъдство“. В общо 28 професионални направления този дял е под 50%.

Данните за реализацията на завършилите на пазара на труда могат да служат като ориентир за реалното търсене на специалисти с висше образование от работодателите и за степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

3. Определяне на групи професионални направления и специалности от регулираните професии и групи висши училища според съответствието на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, както и на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на висшето образование

3.1. Определение за съответствие на профилната и териториалната структура на ВО по ПН и СРП със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда

За целите на НКВОРБ под „съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“ се разбира следното:

1) Наличие на съответствие между профила на предлаганите от висшите училища възможности за обучение на студенти по професионални направления (ПН) и специалности от регулираните професии (СРП) и търсенето на висше образование от кандидат-студентите, измерено чрез набор от обективни индикатори, наричано по-нататък за краткост „Търсене на висше образование от кандидат-студентите“;

2) Наличие на съответствие между профила на завършилите³⁸ висше образование по ПН и СРП и търсенето на специалисти с висше образование от работодателите, измерено чрез набор от обективни индикатори за реализация на завършилите на пазара на труда, наричано по-нататък за краткост „Реализация на завършилите“.

За целите на НКВОРБ се приема, че колкото е по-висока степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите спрямо предлагането в рамките на съществуващата структура на висшето образование по ПН и СРП, както и колкото е по-висока степента на реализация на завършилите различните ПН и СРП, толкова е по-висока степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование по съответните ПН и СРП със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

³⁸ Под „завършили“ се разбира лица български граждани, които в предходната учебна година са били действащи студенти от ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година и/или са били действащи студенти български граждани от ОКС „магистър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.

Степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите по ПН и СРП на национално ниво, както и за всяко акредитирано ВУ по ПН и СРП се определят по методиката съгласно Приложение № 1.

3.2. Определяне на групи ПН и СРП на национално ниво според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите

За определяне на **степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите по ПН и СРП на национално ниво** се използват следните индикатори³⁹ със следните тежести:

Таблица 12. Индикатори за определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите по ПН и СРП на национално ниво и тяхната тежест

Индикатор	Описание	Тежест
Среден успех от дипломата за завършено средно образование	Среден успех от дипломата за завършено средно образование на действащите студенти в първи курс на обучение (във всички ОКС).	35%
Дял чуждестранни студенти	Процент на чуждестранните студенти от действащите студенти.	20%
Дял завършили средно образование в чужбина български граждани	Процент завършили средно образование в чужбина български граждани от действащите студенти български граждани.	3%
Дял на новоприетите студенти по ПМС 103/1993* и ПМС 228/1997**	Процент на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997 от всички новоприети студенти за съответната учебна година (вкл. студенти бакалаври първи курс, студенти магистри подготвителна година и студенти магистри първи курс).	2%
Новоприетите студенти като дял от държавната поръчка	Дял на новоприетите студенти държавна поръчка в ПН/СРП (български граждани и граждани на ЕС и ЕИП, за които държавата осигурява средства за издръжка на обучението, в първи курс на държавните висши училища) от утвърдения прием на студенти в първи курс в държавните ВУ за съответната учебна година.	20%
Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Съотношение между броя на действащите студенти и определения от НАОА капацитет на висшите училища в съответните ПН/СРП.	20%

* Постановление № 103 на Министерския съвет от 31.05.1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина.

** Постановление № 228 на Министерския съвет от 20.05.1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.

За определяне на **степента на реализацията на завършилите по ПН и СРП на национално ниво**⁴⁰ се използват следните индикатори⁴¹ със следните тежести:

³⁹ Пълно описание на индикаторите се съдържа в Приложение № 1.

Таблица 13. Индикатори за определяне на степента на реализацията на завършилите по ПН и СРП на национално ниво и тяхната тежест

Индикатор	Описание	Тежест
Дял безработни	Процент на официално регистрираните безработни сред завършили-те през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Осигурителен доход	Среден месечен осигурителен доход в лева на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Принос към осигурителната система	Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години съответните ВУ в България български граждани.	20%
Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание	Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, или заемащи длъжност по призвание от осигурените лица сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Промяна на дела на безработните	Разлика между дела на безработните сред завършилите към посочената базова година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна на осигурителния доход	Разликата между средните осигурителни доходи на съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано като процент от средния осигурителен доход на завършилите през по-ранния период. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година.	5%
Промяна на дела на осигурените	Разликата между стойностите на индикатора „Принос към осигурителната система“, изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна в приложението на придобитото висше образование и реализацията по призвание	Разликата между стойностите на индикатора „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“, изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%

⁴⁰ Индикаторите в НКВОРБ отразяват реализацията на завършилите на българския пазар на труда и не отчитат реализацията извън България. Това може да се отрази върху данните за реализация на завършилите за някои ПН, при които относително голям брой завършили се реализират извън България (напр. ПН „Транспорт, корабоплаване и авиация“, както и някои СРП от това ПН). Може да се допусне, че доходите на завършилите това ПН, които се реализират в чужбина, са по-високи от тези, които могат да бъдат отчетени с индикаторите в НКВОРБ.

⁴¹ Пълно описание на индикаторите се съдържа в Приложение № 1.

ПН и СРП на национално ниво се разделят в четири групи според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите, определени на базата на посочените по-горе индикатори по методиката съгласно Приложение № 1, както следва:

Групи ПН и СРП на национално ниво:

- **Група 1.** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група 2.** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група 3.** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група 4.** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Разделянето на ПН и СРП на национално ниво по групи от 1 до 4 се определя и актуализира ежегодно по методиката съгласно Приложение № 1. Определените групи ПН и СРП на национално ниво за 2021 г. са посочени в Раздел № 3 на Приложение № 2 и са представени в следващата таблица.

Таблица 14. Групи ПН и СРП на национално ниво⁴² според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите за 2022 г.

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
1	ПН 701 Медицина / СРП Медицина	13 271	14 605	90.9	73	97	Група 1
2	ПН 101 Теория и управление на образованието	365	670	54.5	71	57	Група 1
3	ПН 704 Обществено здраве / СРП Управление на здравните грижи	549	990	55.5	71	50	Група 1
4	ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицинска сестра	2462	3310	74.4	71	52	Група 1

⁴² За ПН „Военно дело“ и акредитираните в него СРП не се определя група на съответствие, поради което не са включени в таблицата.

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
5	ПН 705 Здравни грижи / СРП Рентгенов лаборант	310	372	83.3	71	55	Група 1
6	ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицински лаборант	348	540	64.4	64	57	Група 1
7	ПН 703 Фармация	2438	3680	66.3	63	73	Група 1
8	ПН 703 Фармация / СРП Фармация	2426	3520	68.9	63	74	Група 1
9	ПН 704 Обществено здраве	2675	4669	57.3	62	54	Група 1
10	ПН 705 Здравни грижи	6673	9597	69.5	62	55	Група 1
11	ПН 705 Здравни грижи / СРП Помощник-фармацевт	560	740	75.7	62	62	Група 1
12	ПН 406 Информатика и компютърни науки	8106	14 420	56.2	61	59	Група 1
13	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Архитектура	1213	2530	47.9	52	64	Група 1
14	ПН 705 Здравни грижи / СРП Лекарски асистент	274	700	39.1	71	48	Група 2
15	ПН 705 Здравни грижи / СРП Акушерка	871	1540	56.6	67	49	Група 2
16	ПН 405 Математика	464	2570	18.1	61	40	Група 2
17	ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	8559	18 210	47.0	58	46	Група 2
18	ПН 504 Енергетика	1450	3180	45.6	57	39	Група 2

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
19	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Геодезия	382	1070	35.7	56	48	Група 2
20	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Маркшайдерство и геодезия	141	250	56.4	56	43	Група 2
21	ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	519	1500	34.6	56	25	Група 2
22	ПН 901 Национална сигурност	6382	15 470	41.3	56	45	Група 2
23	ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	4851	14 165	34.2	55	36	Група 2
24	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Водоснабдяване и канализация	151	450	33.6	54	38	Група 2
25	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия	4782	15 515	30.8	53	47	Група 2
26	ПН 103 Педагогика на обучението по...	8542	16 680	51.2	51	49	Група 2
27	ПН 506 Материали и материалознание	361	1190	30.3	51	28	Група 2
28	ПН 401 Физически науки	760	2090	36.4	50	45	Група 2
29	ПН 501 Машинно инженерство	3537	9865	35.9	50	32	Група 2
30	ПН 509	174	370	47.0	50	30	Група 2

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
	Металургия						
31	ПН 803 Музикално и танцово изкуство	1436	2945	48.8	49	62	Група 3
32	ПН 102 Педагогика	17 083	18 660	91.5	48	60	Група 3
33	ПН 303 Политически науки	1803	5295	34.1	48	59	Група 3
34	ПН 702 Стоматология / СРП Дентална медицина	3350	3680	91.0	48	92	Група 3
35	ПН 705 Здравни грижи / СРП Рехабилитатор	468	615	76.1	48	53	Група 3
36	ПН 302 Психология	4277	6660	64.2	47	61	Група 3
37	ПН 203 Философия	547	1190	46.0	46	50	Група 3
38	ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	3238	6970	46.5	46	57	Група 3
39	ПН 705 Здравни грижи / СРП Зъботехник	364	390	93.3	46	62	Група 3
40	ПН 201 Филология	6279	10 610	59.2	45	63	Група 3
41	ПН 306 Право / СРП Право	7254	12 400	58.5	45	60	Група 3
42	ПН 307 Администрация и управление	12 664	33 420	37.9	45	50	Група 3
43	ПН 308 Икономика	28 224	71 500	39.5	45	52	Група 3
44	ПН 801 Теория на изкуствата	46	250	18.4	44	61	Група 3
45	ПН 804 Театрално и филмово изкуство	2550	2820	90.4	40	63	Група 3
46	ПН 604 Ветеринарна медицина	1516	1900	79.8	39	80	Група 3

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
47	ПН 604 Ветеринарна медицина / СРП Ветеринарна медицина	1507	1800	83.7	39	81	Група 3
48	ПН 704 Обществено здраве / СРП Кинезитерапия	716	1569	45.6	38	58	Група 3
49	ПН 802 Изобразително изкуство	2546	3020	84.3	37	68	Група 3
50	ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабоводене	1167	4150	28.1	29	54	Група 3
51	ПН 204 Религия и теология	412	1080	38.1	49	35	Група 4
52	ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Транспортно строителство	136	880	15.5	49	30	Група 4
53	ПН 513 Общо инженерство	4808	13 625	35.3	49	41	Група 4
54	ПН 510 Химични технологии	985	2760	35.7	47	36	Група 4
55	ПН 706 Спорт	2286	4490	50.9	47	49	Група 4
56	ПН 202 История и археология	1245	3230	38.5	46	46	Група 4
57	ПН 605 Горско стопанство	1383	2150	64.3	45	45	Група 4
58	ПН 402 Химически науки	845	2860	29.5	44	36	Група 4
59	ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	990	3565	27.8	42	49	Група 4

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
60	ПН 511 Биотехнологии	808	2105	38.4	42	44	Група 4
61	ПН 403 Биологически науки	1884	5240	36.0	39	46	Група 4
62	ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	5003	16 655	30.0	39	44	Група 4
63	ПН 705 Здравни грижи / СРП Инспектор по обществено здраве	119	270	44.1	39	41	Група 4
64	ПН 602 Растителна защита	918	1285	71.4	37	44	Група 4
65	ПН 404 Науки за земята	1159	3351	34.6	36	40	Група 4
66	ПН 309 Туризъм	3436	9340	36.8	35	43	Група 4
67	ПН 512 Хранителни технологии	2252	2860	78.7	35	48	Група 4
68	ПН 304 Социални дейности	1441	3620	39.8	32	42	Група 4
69	ПН 601 Растениевъдство	1966	3210	61.2	30	43	Група 4
70	ПН 603 Животновъдство	486	1720	28.3	30	35	Група 4
71	ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабни машини и механизми	513	2350	21.8	28	32	Група 4
72	ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Електро-обзавеждане на кораба	196	1950	10.1	26	28	Група 4

Пореден номер	Име на професионалното направление (ПН)/специалността от регулираната професия (СРП)	Брой действащи студенти	Максимален капацитет, определен от НАОА	Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Реализация на завършилите (точки)	Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)	Група на съответствие
	ПН 902 Военно дело	1230	2560	48.0			Не се разпределя в група
	ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военни формирования на оперативно ниво	87	310	28.1			Не се разпределя в група
	ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военните формирования на тактическо ниво	1130	2200	51.4			Не се разпределя в група

Легенда към таблицата:

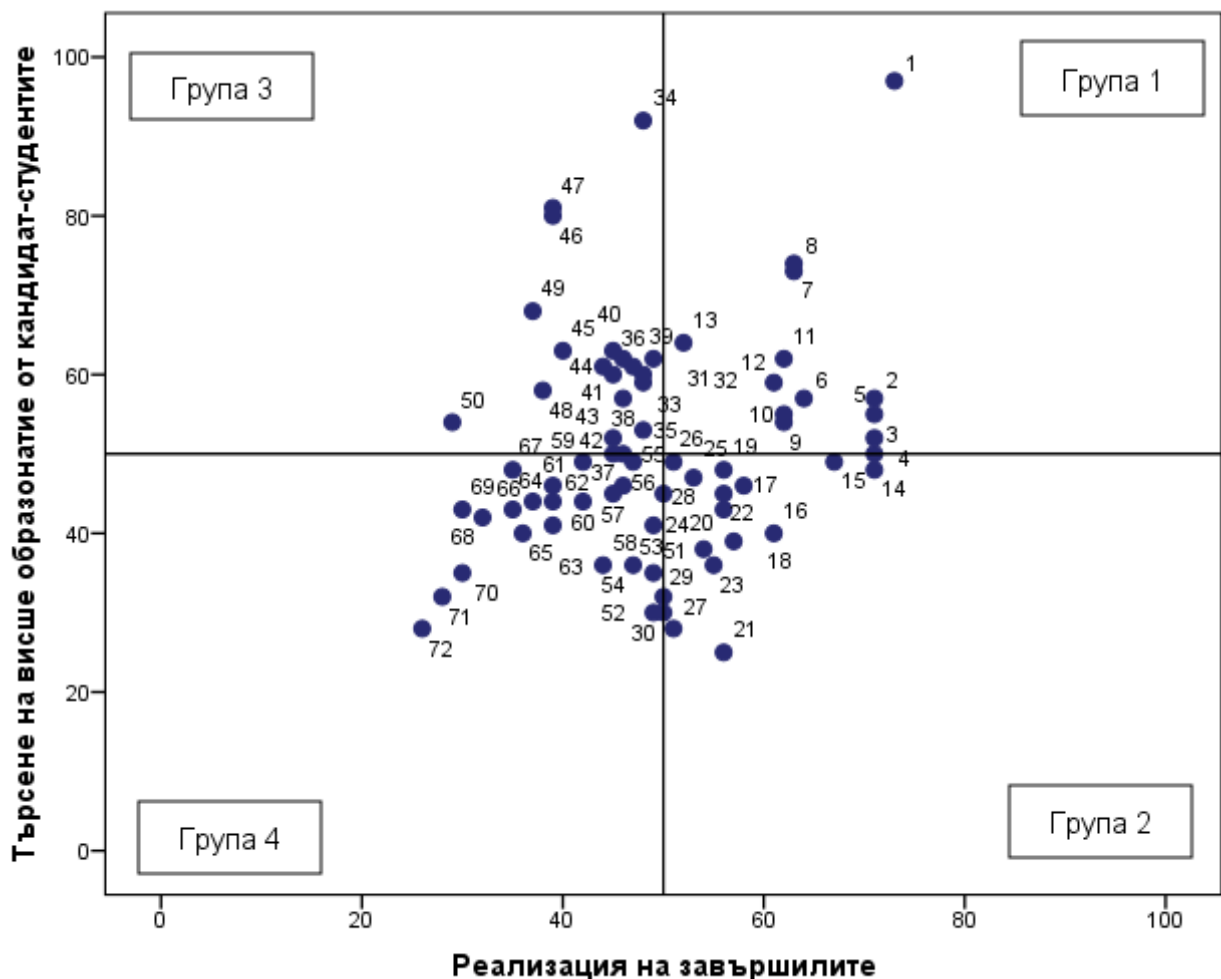
Група 1. ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност, по-голяма или равна на 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност, по-голяма или равна на 50 точки).

Група 2. ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност, по-голяма или равна на 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност, по-малка от 50 точки).

Група 3. ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност, по-малка от 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност, по-голяма или равна на 50 точки).

Група 4. ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност, по-малка от 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност, по-малка от 50 точки).

Фиг. 5. Групи ПН и СРП* на национално ниво според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите за 2022 г.

* Номерацията на точките в графиката отразява поредните номера, с които съответните на ПН и СРП присъстват в таблицата с групите ПН и СРП на национално ниво според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите за 2022 г. (Таблица 14).

През 2022 г. на национално ниво в група 1 според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите попадат 6 ПН, в които се обучават 17% от действащите студенти в страната. Най-много професионални направления попадат в група 4 – 18 направления, в които се обучават 16% от студентите. В група 2 попадат 12 ПН, в които се обучават 20% от действащите студенти в страната, а в група 3 има 15 ПН, в които се обучават 46% от действащите студенти; 62% от действащите студенти в страната се обучават в ПН, при които се наблюдава ниска степен на реализация на завършилите; 33 от общо 52 ПН в страната попадат в групи, при които се наблюдава ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Таблица 15. Брой на ПН и на действащите студенти по групи според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите за 2022 г.

Група на съответствие	Брой действащи студенти в ПН в съответната група*	Дял на действащите студенти в ПН в съответната група от всички действащи студенти в България (%)	Брой ПН
Общо за България	200 781		52
Група 1	33 528	17	6
Група 2	40 381	20	12
Група 3	92 813	46	15
Група 4	32 307	16	18
Неразпределени по групи	1230	1	1

* Сумата от броя на студентите по групи (включително на тези от ПН, които не са разпределени в групи) е по-малка от общия брой студенти за България, защото има студенти, които не са разпределени в ПН и не са включени като отделен ред в таблицата.

В сравнение с професионалните направления в страната като цяло при специалностите от регулираните професии се наблюдава по-голяма концентрация на действащи студенти в специалности, които попадат в групи 1 и 2, т.е., при които се наблюдава висока степен на реализация на завършилите на пазара на труда. В подобни специалности се обучават 58% от всички действащи студенти, записани в специалности от регулираните професии.

Таблица 16. Брой на СРП и на действащите студенти по групи според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите за 2022 г.

Група на съответствие	Брой действащи студенти по СРП в съответната група	Дял на действащите студенти в СРП в съответната група от всички, обучаващи се в СРП в България (%)	Брой СРП
Общо за България	40 050		
Група 1	21 139	53	8
Група 2	1819	5	5
Група 3	14 826	37	7
Група 4	964	2	4
Неразпределени по групи	1217	3	2

3.3. Определяне на групи акредитирани ВУ по ПН и СРП според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите

За определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите за всяко акредитирано ВУ по ПН и СРП се използват следните индикатори⁴³ със следните тежести:

Таблица 17. Индикатори за определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите за всяко акредитирано ВУ по ПН и СРП и тяхната тежест

Индикатор	Описание	Тежест за държавни ВУ (%)	Тежест за частни ВУ* (%)
Среден успех от дипломата за завършено средно образование	Среден успех от дипломата за завършено средно образование на действащите студенти.	35	44
Дял чуждестранни студенти	Процент на чуждестранните студенти от действащите студенти.	20	25
Дял завършили средно образование в чужбина български граждани	Процент завършили средно образование в чужбина български граждани от действащите студенти български граждани.	3	4
Дял на новоприетите студенти по ПМС 103/1993** и ПМС 228/1997***	Процент на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997 от всички новоприети студенти за съответната учебна година (вкл. студенти бакалаври първи курс, студенти магистри подготвителна година и студенти магистри първи курс).	2	2
Новоприетите студенти като дял от държавната поръчка	Дял на новоприетите студенти държавна поръчка (български граждани и граждани на ЕС и ЕИП, за които държавата осигурява средства за издръжка на обучението, в първи курс на държавните висши училища) от утвърдения прием на студенти в първи курс в държавните ВУ за съответната учебна година (по данни от МОН).	20	0
Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Съотношение между броя на действащите студенти и определения от НАОА капацитет на висшите училища в съответните ПН/СРП.	20	25

* За частните ВУ е определена различна тежест на индикаторите поради обстоятелството, че индикаторът за новоприетите студенти като дял от държавната поръчка не е приложим за тях.

** Постановление № 103 на Министерския съвет от 31.05.1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина.

*** Постановление № 228 на Министерския съвет от 20.05.1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.

⁴³ Пълно описание на индикаторите се съдържа в Приложение № 1.

За определяне на **степената на реализацията на завършилите за всяко акредитирано ВУ по ПН и СРП** се използват следните индикатори със следните тежести:

Таблица 18. Индикатори за определяне на степената на реализацията на завършилите за всяко акредитирано ВУ по ПН и СРП и тяхната тежест

Индикатор	Описание	Тежест
Дял безработни	Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Осигурителен доход	Среден месечен осигурителен доход в лева на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Принос към осигурителната система	Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години съответните ВУ в България български граждани.	20%
Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание	Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, или заемащи длъжност по призвание от осигурените лица сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани.	20%
Промяна на дела на безработните	Разлика между дела на безработните сред завършилите към посочената базова година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна на осигурителния доход	Разликата между средните осигурителни доходи на съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано като процент от средния осигурителен доход на завършилите през по-ранния период. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година.	5%
Промяна на дела на осигурените	Разликата между стойностите на индикатора „Принос към осигурителната система“, изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна в приложението на придобитото висше образование и реализацията по призвание	Разликата между стойностите на индикатора „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“, изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите 5 години по-рано. Под „завършили към определена година“ се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%

Акредитираните ВУ по ПН и СРП се разделят в четири групи според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите, определени на базата на посочените по-горе индикатори по методиката съгласно Приложение № 1, както следва:

Групи акредитирани ВУ по ПН и СРП:

- **Група А.** ВУ по ПН и СРП с висока степенна реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група Б.** ВУ по ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група В.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.
- **Група Г.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Списъкът на акредитираните ВУ по ПН и СРП по групи се определя и актуализира ежегодно по методиката съгласно Приложение № 1. Списъкът за 2022 г. се съдържа в раздел № 4 на Приложение № 2.

През 2022 г. в 2 ПН („Фармация“ и „Медицина“) и в 6 СРП (ПН/СРП „Архитектура“ и „Геодезия“, както и в СРП „Фармация“, „Помощник-фармацевт“ и „Медицински лаборант“, „Рентгенов лаборант“) всички ВУ, включени в анализа за съответствие, попадат в група А, т.е. при тях се наблюдава висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите. В 31 от общо 52 ПН има поне по едно ВУ, което попада в група А, т.е. с висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите. В 40 ПН има поне едно ВУ от група А и/или група Б, т.е. ВУ, при което се наблюдава висока степен на реализация на завършилите на пазара на труда. В 47 от общо 52 ПН има поне по едно ВУ, при което се наблюдава висока степен на реализация на завършилите и/или висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

В същото време дори в ПН, които на национално ниво попадат в група 1, т.е., при които като цяло се наблюдава висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите, съществуват и ВУ от група Г, т.е. ВУ с ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите. Пример за подобно направление е „Информатика и компютърни науки“. От 16 ВУ в направлението 8 попадат в група А, 1 – в група Б, 1 – в група В, и 2 – в група Г. Други 4 не са включени в анализа поради малък брой действащи студенти.

Таблица 19. Брой ВУ по ПН и СРП в групи от А до Г според търсенето на висше образование от кандидат-студентите и реализацията на завършилите на пазара на труда

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 101 Теория и управление на образованието	Група 1	6	3	2				1
ПН 406 Информатика и компютърни науки	Група 1	16	8	1	1	2		4
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Архитектура	Група 1	4	3					1
ПН 701 Медицина / СРП Медицина	Група 1	7	6					1
ПН 703 Фармация	Група 1	5	4					1
ПН 703 Фармация / СРП Фармация	Група 1	5	4					1
ПН 704 Обществено здраве	Група 1	11	6		3			2
ПН 704 Обществено здраве / СРП Управление на здравните грижи	Група 1	7	3	1				3
ПН 705 Здравни грижи	Група 1	10	8	1	1			
ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицинска сестра	Група 1	9	7	2				
ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицински лаборант	Група 1	5	5					

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 705 Здравни грижи / СРП Помощник-фармацевт	Група 1	6	4					2
ПН 705 Здравни грижи / СРП Рентгенов лаборант	Група 1	4	4					
ПН 103 Педагогика на обучението по ...	Група 2	12	5	1	1	3		2
ПН 401 Физически науки	Група 2	4	1	1		2		
ПН 405 Математика	Група 2	8	2	1		2		3
ПН 501 Машинно инженерство	Група 2	11		7		3		1
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	Група 2	16		9		3		4
ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	Група 2	17	5	4		5	2	1
ПН 504 Енергетика	Група 2	5		4				1
ПН 506 Материали и материалознание	Група 2	4		2		1		1
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия	Група 2	11	3	4		2		2
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Водоснабдяване и канализация	Група 2	1		1				

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Геодезия	Група 2	3	1					2
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Маркшайдерство и геодезия	Група 2	1		1				
ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	Група 2	1		1				
ПН 509 Металургия	Група 2	1		1				
ПН 705 Здравни грижи / СРП Акушерка	Група 2	8	4	3				1
ПН 705 Здравни грижи / СРП Лекарски асистент	Група 2	5	1	1				3
ПН 901 Национална сигурност	Група 2	13	2	2		4	2	3
ПН 102 Педагогика	Група 3	11	7		3			1
ПН 201 Филология	Група 3	7	3		4			
ПН 203 Философия	Група 3	5			1	3		1
ПН 302 Психология	Група 3	8	3		3	1	1	
ПН 303 Политически науки	Група 3	9	3	1	2	2		1
ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	Група 3	9	3		1	5		

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 306 Право / СРП Право	Група 3	9	3		3	3		
ПН 307 Администрация и управление	Група 3	27	6	3	6	8	1	3
ПН 308 Икономика	Група 3	26	5	1	4	13		3
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабоводене	Група 3	2			1		1	
ПН 604 Ветеринарна медицина	Група 3	2			2			
ПН 604 Ветеринарна медицина / СРП Ветеринарна медицина	Група 3	2			2			
ПН 702 Стоматология / СРП Дентална медицина	Група 3	3	2		1			
ПН 704 Обществено здраве / СРП Кинезитерапия	Група 3	5	1		2	1		1
ПН 705 Здравни грижи / СРП Зъботехник	Група 3	3	1		2			
ПН 705 Здравни грижи / СРП Рехабилитатор	Група 3	5	2		2	1		
ПН 801 Теория на изкуствата	Група 3	2						2
ПН 802 Изобразително изкуство	Група 3	8	1		6			1
ПН 803 Музикално и танцово изкуство	Група 3	7	2		3	1		1

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 804 Театрално и филмово изкуство	Група 3	5			5			
ПН 202 История и археология	Група 4	8	1		1	4		2
ПН 204 Религия и теология	Група 4	4		2		2		
ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	Група 4	6	1	1		4		
ПН 304 Социални дейности	Група 4	11				9		2
ПН 309 Туризъм	Група 4	14	1	1	4	7		1
ПН 402 Химически науки	Група 4	5	1			4		
ПН 403 Биологически науки	Група 4	5	1		2	2		
ПН 404 Науки за земята	Група 4	8			3	5		
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	Група 4	8	1	1		3	1	2
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Електрообзавеждане на кораба	Група 4	2				1	1	
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабни машини и механизми	Група 4	2				1	1	
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Транспортно строителство	Група 4	1		1				

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 510 Химични технологии	Група 4	3		1		2		
ПН 511 Биотехнологии	Група 4	7	1			5		1
ПН 512 Хранителни технологии	Група 4	5			1	2		2
ПН 513 Общо инженерство	Група 4	15	1	2	1	9	1	1
ПН 601 Растениевъдство	Група 4	5				5		
ПН 602 Растителна защита	Група 4	3		1	1	1		
ПН 603 Животновъдство	Група 4	2				2		
ПН 605 Горско стопанство	Група 4	1				1		
ПН 705 Здравни грижи / СРП Инспектор по обществено здраве	Група 4	3		1	1			1
ПН 706 Спорт	Група 4	2				2		
ПН 902 Военно дело	Не се разпределя в групи	4					3	1
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военни формирования на оперативнo ниво	Не се разпределя в групи	1					1	
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военните формирования на тактическo ниво	Не се разпределя в групи	3					2	1

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН	Брой ВУ в ПН общо	Брой ВУ в Група А за съответното ПН	Брой ВУ в Група Б за съответното ПН	Брой ВУ в Група В за съответното ПН	Брой ВУ в Група Г за съответното ПН	Брой ВУ, които не се разпределят в групи	Брой ВУ, които не са включени в анализа
ПН 902 Военно дело / СРП Стратегическо ръководство на отбраната и въоръжените сили	Не се разпределя в групи	1						1
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабна радиоелектроника	Не участва в анализа	1						1
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Речно корабоплаване	Не участва в анализа	1						1
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Хидростроителство	Не участва в анализа	1						1
ПН 705 Здравни грижи / СРП Масажист (с увредено зрение)	Не участва в анализа	1						1

В 19 ПН над половината от студентите се обучават във ВУ от група А, т.е. във ВУ, при които като цяло се наблюдава висока степен на реализация на завършилите и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите. В същото време в 8 ПН над половината от студентите се обучават във ВУ от група Г, т.е. във ВУ, при които като цяло се наблюдава ниска степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите.

Таблица 20. Дял на действащите студенти в различните групи ВУ по ПН и СРП според търсенето на висше образование от кандидат-студентите и реализацията на завършилите на пазара на труда

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 101 Теория и управление на образованието	Група 1	57	41	0	0	1
ПН 406 Информатика и компютърни науки	Група 1	86	1	2	5	5
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Архитектура	Група 1	100	0	0	0	0
ПН 701 Медицина / СРП Медицина	Група 1	99	0	0	0	1
ПН 703 Фармация	Група 1	89	0	0	0	11
ПН 703 Фармация / СРП Фармация	Група 1	89	0	0	0	11
ПН 704 Обществено здраве	Група 1	69	0	28	0	4
ПН 704 Обществено здраве / СРП Управление на здравните грижи	Група 1	63	24	0	0	14
ПН 705 Здравни грижи	Група 1	95	4	0	0	0

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицинска сестра	Група 1	67	33	0	0	0
ПН 705 Здравни грижи / СРП Медицински лаборант	Група 1	100	0	0	0	0
ПН 705 Здравни грижи / СРП Помощник-фармацевт	Група 1	87	0	0	0	13
ПН 705 Здравни грижи / СРП Рентгенов лаборант	Група 1	100	0	0	0	0
ПН 103 Педагогика на обучението по ...	Група 2	72	11	2	14	1
ПН 401 Физически науки	Група 2	58	9	0	33	0
ПН 405 Математика	Група 2	56	8	0	28	8
ПН 501 Машинно инженерство	Група 2	0	81	0	18	1
ПН 502 Електротехника, електроника и автоматика	Група 2	0	82	0	12	6
ПН 503 Комуникационна и компютърна техника	Група 2	65	8	0	18	9

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 504 Енергетика	Група 2	0	99	0	0	1
ПН 506 Материали и материалознание	Група 2	0	52	0	40	8
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия	Група 2	64	32	0	3	1
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Водоснабдяване и канализация	Група 2	0	100	0	0	0
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Геодезия	Група 2	74	0	0	0	26
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Маркшайдерство и геодезия	Група 2	0	100	0	0	0
ПН 508 Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	Група 2	0	100	0	0	0
ПН 509 Металургия	Група 2	0	100	0	0	0
ПН 705 Здравни грижи / СРП Акушерка	Група 2	57	37	0	0	6

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 705 Здравни грижи / СРП Лекарски асистент	Група 2	29	28	0	0	43
ПН 901 Национална сигурност	Група 2	26	5	0	34	36
ПН 102 Педагогика	Група 3	78	0	22	0	0
ПН 201 Филология	Група 3	42	0	58	0	0
ПН 203 Философия	Група 3	0	0	61	36	3
ПН 302 Психология	Група 3	52	0	35	11	2
ПН 303 Политически науки	Група 3	56	2	33	9	1
ПН 305 Обществени комуникации и информационни науки	Група 3	55	0	9	36	0
ПН 306 Право / СРП Право	Група 3	50	0	31	19	0
ПН 307 Администрация и управление	Група 3	22	21	36	20	2
ПН 308 Икономика	Група 3	49	2	23	26	0
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабоводене	Група 3	0	0	10	0	90
ПН 604 Ветеринарна медицина	Група 3	0	0	100	0	0

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 604 Ветеринарна медицина / СРП Ветеринарна медицина	Група 3	0	0	100	0	0
ПН 702 Стоматология / СРП Дентална медицина	Група 3	61	0	39	0	0
ПН 704 Обществено здраве / СРП Кинезитерапия	Група 3	12	0	65	15	8
ПН 705 Здравни грижи / СРП Зъботехник	Група 3	32	0	68	0	0
ПН 705 Здравни грижи / СРП Рехабилитатор	Група 3	47	0	34	19	0
ПН 801 Теория на изкуствата	Група 3	0	0	0	0	100
ПН 802 Изобразително изкуство	Група 3	2	0	95	0	2
ПН 803 Музикално и танцово изкуство	Група 3	46	0	43	7	4
ПН 804 Театрално и филмово изкуство	Група 3	0	0	100	0	0
ПН 202 История и археология	Група 4	42	0	3	43	11

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 204 Религия и теология	Група 4	0	69	0	31	0
ПН 301 Социология, антропология и науки за културата	Група 4	54	4	0	43	0
ПН 304 Социални дейности	Група 4	0	0	0	98	2
ПН 309 Туризъм	Група 4	6	2	51	41	1
ПН 402 Химически науки	Група 4	25	0	0	75	0
ПН 403 Биологически науки	Група 4	37	0	49	14	0
ПН 404 Науки за земята	Група 4	0	0	48	52	0
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация	Група 4	13	3	0	30	54
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Електро-обзавеждане на кораба	Група 4	0	0	0	29	71
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабни машини и механизми	Група 4	0	0	0	19	81

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Транспортно строителство	Група 4	0	100	0	0	0
ПН 510 Химични технологии	Група 4	0	66	0	34	0
ПН 511 Биотехнологии	Група 4	25	0	0	60	15
ПН 512 Хранителни технологии	Група 4	0	0	90	7	3
ПН 513 Общо инженерство	Група 4	37	9	4	44	6
ПН 601 Растениевъдство	Група 4	0	0	0	100	0
ПН 602 Растителна защита	Група 4	0	11	79	10	0
ПН 603 Животновъдство	Група 4	0	0	0	100	0
ПН 605 Горско стопанство	Група 4	0	0	0	100	0
ПН 705 Здравни грижи / СРП Инспектор по обществено здраве	Група 4	0	39	42	0	18
ПН 706 Спорт	Група 4	0	0	0	100	0

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 902 Военно дело	Не се разпределя в групи	0	0	0	0	100
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военни формирования на оперативно ниво	Не се разпределя в групи	0	0	0	0	100
ПН 902 Военно дело / СРП Организация и управление на военните формирования на тактическо ниво	Не се разпределя в групи	0	0	0	0	100
ПН 902 Военно дело / СРП Стратегическо ръководство на отбраната и въоръжените сили	Не се разпределя в групи	0	0	0	0	100
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Корабна радиоелектроника	Не участва в анализа					

Професионално направление (ПН) / Специалност от регулираните професии (СРП)	Група на съответствие на ПН/СРП	Дял на действащите студенти във ВУ от Група А (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Б (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група В (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ от Група Г (% от действащите студенти в ПН/СРП)	Дял на действащите студенти във ВУ, които не участват в анализа / във ВУ, които не се разпределят в групи (% от действащите студенти в ПН/СРП)
ПН 505 Транспорт, корабоплаване и авиация / СРП Речно корабоплаване	Не участва в анализа	0	0	0	0	100
ПН 507 Архитектура, строителство и геодезия / СРП Хидростроителство	Не участва в анализа	0	0	0	0	100
ПН 705 Здравни грижи / СРП Масажист (с увредено зрение)	Не участва в анализа	0	0	0	0	100

3.4. Определяне на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на висшето образование

За целите на НКВОРБ регионалните потребности за развитие на ВО се определят на базата на следните индикатори:

– **Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона**⁴⁴.

Индикаторът се изчислява по методиката съгласно Приложение № 1 като съотношение на броя на учениците в гимназиален етап, обучаващи се в средни училища в региона, и броя на действащите студенти, обучаващи се във висши училища в региона, по данни от МОН. Целта на индикатора е да демонстрира демографските потребности и потенциал на региона за развитие на висшето образование.

⁴⁴ Под „регион“ се разбира регион за планиране (статистически район от ниво 2)

– **Брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона.**

Индикаторът се изчислява по методиката съгласно Приложение № 1 като съотношение на броя на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани, наети в региона⁴⁵, и броя на действащите студенти, обучаващи се във висши училища в региона, по данни от НАЦИД и НОИ. Целта на индикатора е да демонстрира потребностите на пазара на труда в региона от специалисти с висше образование.

За целите на НКВОРБ се приема, че колкото е по-голям броят на учениците в гимназиален етап на обучение на един студент в региона и колкото е по-голям броят на наетите специалисти с ВО на един студент в региона, толкова са по-големи регионалните потребности за развитие на ВО в съответния регион.

Типовете РП според потребностите за развитие на ВО се определят по следния начин:

Шестте региона за планиране (NUTS-2) в Република България се разделят на четири типа според положението на стойностите им спрямо съответните средни стойности за страната по всеки от посочените по-горе индикатори, както следва:

- **Тип А.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона⁴⁶ и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона⁴⁷.
- **Тип Б.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона⁴⁸.
- **Тип В.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона⁴⁹ и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.
- **Тип Г.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Списъкът на РП по тип от А до Г се определя и актуализира ежегодно по методиката съгласно Приложение № 1. Списъкът за 2022 г. се съдържа в Раздел № 5 на Приложение № 2 и е представен в следващата таблица:

⁴⁵ Под „наети в региона“ се разбира наети лица, чието работно място се намира в съответния регион за планиране, по данни от НАЦИД и НОИ.

⁴⁶ Стойността на индикатора „Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона“ е по-голяма от средната за страната.

⁴⁷ Стойността на индикатора „Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона“ е по-голяма от средната за страната.

⁴⁸ Стойността на индикатора „Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона“ е по-малка от средната за страната.

⁴⁹ Стойността на индикатора „Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона“ е по-малка от средната за страната.

Таблица 21. Типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на ВО в България за 2022 г.

Регион за планиране	Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона*	Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона**	Тип
СЗРП	6,10	3,91	А
ЮИРП	3,36	1,23	А
ЮЗРП	0,92	0,88	Б
ЮЦРП	1,45	0,73	В
СЦРП	1,26	0,53	Г
СИРП	1,30	0,35	Г
<i>Средно за страната</i>	<i>1,39</i>	<i>0,84</i>	-

* Средната стойност на индикатора за страната като цяло за 2022 г. е 1.39.

** Средната стойност на индикатора за страната като цяло за 2022 г. е 0.84.

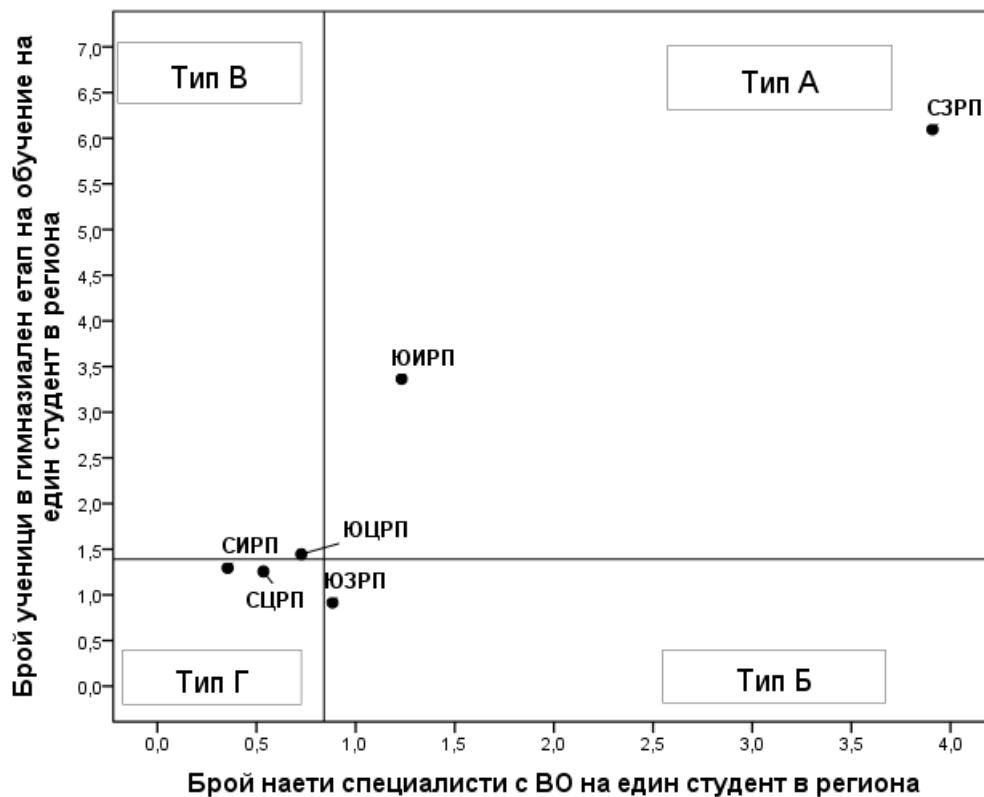
През 2022 г. регионите за планиране с най-ясно изразени потребности за развитие на висшето образование са Северозападният и Югоизточният. Това са региони от тип А, т.е. региони с висок брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Югозападният регион за планиране, в който попада и столицата, е регион от тип Б, т.е. това е регион с висок брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона, но с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Южният централен регион за планиране е тип В, т.е. това е регион с нисък брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона, но с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Североизточният регион за планиране и Северният централен регион за планиране са региони от тип Г, т.е. региони с нисък брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

Фиг. 6. Групи региони за планиране според регионалните потребности за развитие на висшето образование в България за 2022 г.

4. Насоки на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда

С цел повишаване на съответствието на профилната и териториалната структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, както и с цел повишаване на прозрачността и предвидимостта в действията на МС при упражняване на неговите правомощия в сферата на висшето образование се определят следните насоки на националните политики⁵⁰ спрямо определените в НКВОРБ различни групи ПН и СРП⁵¹ на национално ниво, а също и с оглед на определените различни групи, акредитирани ВУ по ПН и СРП и различните типове РП:

4.1. Насоки на националната политика за балансирано развитие на мрежата от ВУ относно откриването на ВУ в съответствие с НКВОРБ, както и по отношение на филиалите, факултетите и колежаите, в които се извършва обучение по ПН/СРП

4.1.1. Допуска се откриване на нови висши училища по ПН и СРП от група 1 в региони от тип А, Б и В съгласно НКВОРБ, когато едновременно са изпълнени следните условия:

- броят на действащите студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;
- има мотивирано становище от ресорното министерство⁵² за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП и в съответния регион;
- има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието от откриването на съответното ново ВУ (филиал, факултет, колеж) върху степента на съответствие на

⁵⁰ Насоките на националните политики не се прилагат по отношение на висшите военни училища и военните академии, както и по отношение на професионално направление 9.2. „Военно дело“ и на СРП в него поради особения режим на регулацията им.

⁵¹ По отношение на специалности от регулираните професии на национално ниво, за които поради липса на достатъчно данни не е определена група според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и реализация на завършилите, се прилагат насоки на политиките, каквито са приложими към групата на професионалното направление, в което се намира съответната СРП.

⁵² За ПН/СРП, за които не може да се определи ресорно министерство, становище се представя от МОН.

профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.1.2. Допуска се откриване на нови висши училища по ПН и СРП от група 2 в региони от тип А, Б и В съгласно НКВОРБ, когато едновременно са изпълнени следните условия:

- съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион;
- броят на действащите студенти в съответното ПН или съответната СРП на национално ниво е над 80% от определения от НАОА капацитет;
- има мотивирано становище от ресорното министерство⁵³ за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните по съответните ПН/СРП и в съответния регион;
- има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието от откриването на съответното ново ВУ (филиали, факултети и колежи) върху степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.1.3. Не се препоръчва откриване на нови висши училища (филиали, факултети и колежи) в региони от тип Г.

4.1.4. Не се препоръчва откриване на нови висши училища (филиали, факултети и колежи) в ПН/СРП от групи 3 и 4.

4.1.5. Допуска се преобразуването на държавни и частни ВУ, обучаващи над 50% от действащите си студенти в ПН и СРП от групи 3 и 4, да се предлага единствено с цел консолидация и оптимизация.

4.1.6. След откриване на нови ВУ, филиали, факултети или колежи по дадена СРП не се препоръчва през следващите 5 години откриване на друга нова структура на регионално ниво, която да извършва обучение по тази СРП.

4.2. Насоки на националната политика относно откриването, преобразуването или закриването на филиали и колежи в държавните ВУ и териториално изнесени звена и поделения в чужбина в държавните и частните ВУ извън случаите по т. 4.1.6

4.2.1. Допуска се откриването на нови филиали, факултети и колежи във висши училища от група А, както и на нови териториално изнесени звена в страната на държавните и частните ВУ от група А по съответното ПН или съответната СРП да се извършва съгласно НКВОРБ, когато едновременно са изпълнени следните условия:

⁵³ За ПН/СРП, за които не може да се определи ресорно министерство, становище се представя от МОН.

– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;

– има мотивирано становище от ресорното министерство⁵⁴ за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответния регион чрез създаване на нова структура;

– има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието върху степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.2.2. Допуска се откриването на нови факултети, филиали и колежи във висши училища от група Б, както и на нови териториално изнесени звена в страната на държавните и частните ВУ от група Б по съответното ПН или съответната СРП да се извършва съгласно НКВОРБ, когато са изпълнени едновременно следните условия:

– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 80% от определения от НАОА капацитет;

– ВУ от група А не е подало искане за откриване на факултет, филиал, колеж или териториално изнесено звено по същите СРП и ПН в същия регион.

– има мотивирано становище от ресорното министерство⁵⁵ за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответния регион чрез създаване на съответната нова структура;

– има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието върху степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.2.3. Не се препоръчва откриване на нови факултети, филиали и колежи във висши училища, както и на нови териториално изнесени звена в страната на държавните и частните ВУ в региони от тип Г, когато съответните ПН/СРП вече се предлагат в региона.

4.2.4. Не се препоръчва откриване на нови факултети, филиали и колежи в държавни ВУ, както и на нови териториално изнесени звена в страната на държавните и частните ВУ от групи В и Г по съответните ПН и СРП с изключение на случаите, когато са изпълнени следните условия:

– откриването се извършва в РП от тип А и съответното ПН/СРП не се предлага в региона;

⁵⁴ За ПН/СРП, за които не може да се определи ресорно министерство, становище се представя от МОН.

⁵⁵ За ПН/СРП, за които не може да се определи ресорно министерство, становище се представя от МОН.

- ВУ от група А и Б не е подало искане за откриване на факултет, филиал, колеж по същите ПН/СРП в същия регион;
- има мотивирано становище от ресорното министерство⁵⁶ за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответния регион чрез създаване на нова структура;
- има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието върху степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.3. Насоки на националната политика по отношение на откриване на нови ПН/СРП в съществуващи ВУ, факултети, филиали, колежи

- 4.3.1. Допуска се откриване на нови ПН/СРП от група 1 във ВУ и техни подразделения в региони на планиране от тип А, Б и В, когато броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет.
- 4.3.2. Допуска се откриване на нови ПН/СРП от група 2 във ВУ и техни подразделения в региони на планиране от тип А и Б, когато броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 80% от определения от НАОА капацитет.
- 4.3.3. Допуска се откриване на нови ПН/СРП от групи 3 и 4 във ВУ и техни подразделения в регион на планиране от тип А, когато броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 90% от определения от НАОА капацитет.

4.4. Насоки на националната политика по отношение на утвърждавания брой студенти в държавните висши училища, за които държавата осигурява средства за обучението им по ПН и по СРП

- 4.4.1. За ПН/СРП от групи 1 и 2 в НКВОРБ може да се предложи по-висок максимално допустим брой на обучаваните студенти, за които държавата осигурява средства за обучението спрямо предходната учебна година.
- 4.4.2. За ПН/СРП от групи 3 и 4 не се препоръчва увеличаване на максимално допустимия брой на обучаваните студенти, за които държавата осигурява средства за обучението.
- 4.4.3. За ПН/СРП, попадащи в група 4 от НКВОРБ, може да се предложи по-малък максимално допустим брой на обучаваните студенти спрямо предходната учебна година.

⁵⁶ За ПН/СРП, за които не може да се определи ресорно министерство, становище се представя от МОН.

4.5. Препоръки към висшите училища

4.5.1. Висшите училища от група Б за съответното ПН/СРП, при които броят на обучаваните студенти е под 50% от определения от НАОА капацитет по съответното ПН/СРП в конкретното ВУ, следва да разработят допълнителни механизми за повишаване на интереса на кандидат-студентите за обучение в съответните специалности от тези ПН/СРП.

4.5.2. Висшите училища от групи В и Г за съответното ПН/СРП следва да разработят допълнителни механизми за подобряване на връзката с пазара на труда, включително чрез активно участие в изпълнението на мерките по цел 7 от Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 г., насочена към изграждане на ефективна връзка образование – наука – бизнес.

4.6. Начин на определяне и приложение на насоките на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда

При определянето на настоящите насоки на националните политики се отчитат както данните за актуалната профилна и териториална структура на висшето образование и нейното съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, така и други фактори, включително направените и приетите предложения в процеса на консултации с различните заинтересовани страни, свързани с планове и прогнози за социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда на национално и/или на регионално ниво, както и по отношение на нуждите и възможностите на регионите.

Настоящите насоки на националните политики се прилагат в допълнение към съществуващите политики за условията и реда за утвърждаване на броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища и за приемане на Списък на приоритетните професионални направления и на Списък на защитените специалности⁵⁷, както и в допълнение на политиките за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.⁵⁸

Настоящите насоки служат за ориентир при формулирането на конкретни решения при упражняването на правомощията на МС и Народното събрание в сферата на висшето образование.

⁵⁷ Определени с Постановление № 64 на Министерския съвет от 25.03.2016 г.

⁵⁸ Определени с Постановление № 328 на Министерския съвет от 30.11.2015 г.